

TEKSTİL, HAZIRGIYIM VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRLERİ RAPORU (2017)

SANAYİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sektörel Raporlar ve
Analizler Serisi

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi.....	3
Şekiller Listesi.....	4
Kısaltmalar Listesi.....	5
YÖNETİCİ ÖZETİ	6
1.SEKTÖRLERİN GENEL DURUMU.....	7
1.1. Sektörlerin Dünya Ekonomisi ve AB Ülkelerindeki Durumu	7
1.2. Sektörlerin Türkiye’deki Genel Durumu.....	8
1.3. Sektörlerde Üretilen Başlıca Ürünler ve Üretim Eğilimleri.....	9
1.4. Sektörlerin Alt Sektörleri ve Etkileşim Halinde Olduğu Diğer Sektörler	10
1.5. Sektörlerin Bölgesel Yapısı ve Kümelenmeler	11
1.6. Sektörlerin Kapasite Kullanımı	12
1.7. Sektörlerin İşyeri Sayısı ve İstihdamı	13
1.8. Sektörlerin Üretim Endeksi	13
1.9. Sektörlerin Cirosu	14
1.10. Sektörlerin Katma Değeri	14
1.11. Sektörlerin Ar-Ge Faaliyetleri	15
1.12. Sektörlerin Elektrik Tüketimi	16
1.13. Sektörlerin Dış Ticareti	17
1.14.Sektörlerin Maliyet Bileşenleri	22
1.15. Sektörlerin 2023 Projeksiyonu	24
2. SEKTÖRLERİN SON ALTI AYLIK DEĞERLENDİRMESİ	26
2.1. Son Dönemde Sektörlere İlişkin Türkiye ve Dünyadaki Gelişmeler	26
2.2. Sektörlerin Üretim Endeksi Değerlendirmesi.....	28
2.3. Sektörlerin Kapasite Kullanım Oranı Değerlendirmesi.....	28
2.4. Sektörlerin İhracat ve İthalat Değerlendirmesi	29
2.5.Sektörlerin Ciro Endeksi Değerlendirmesi	30
KAYNAKÇA	32

Tablolar Listesi

Tablo 1-	THD Sektörleri Temel Göstergeleri	8
Tablo 2-	THD Sektörleri Ağırlıklı Üretim Haritası ve Kümelenmesi	12
Tablo 3-	Yatırım Teşvik Yapısı	12
Tablo 4-	THD Sektörleri İşletme Büyüklükleri Dağılımı ve Çalışan Sayıları.....	13
Tablo 5-	Faktör Maliyeti ile Katma Değer Miktarları (milyon TL)	15
Tablo 6-	Ar-Ge Harcaması ve Ar-Ge İnsan Gücü, 2015	16
Tablo 7-	Türkiye'nin THD Sektörleri Dış Ticareti (2016, milyar dolar)	17
Tablo 8-	En Fazla Tekstil İhracatı Yapılan Ülkeler ve İhracat Miktarları (milyon dolar)	20
Tablo 9-	En Fazla Tekstil İthalatı Yapılan Ülkeler ve İthalat Miktarları (milyon dolar)	21
Tablo 10-	En Fazla Hazırgiyim İhracatı Yapılan Ülkeler ve İhracat Miktarları (milyon dolar) ..	21
Tablo 11-	En Fazla Hazırgiyim İthalatı Yapılan Ülkeler ve İthalat Miktarları (milyon dolar)	21
Tablo 12-	En Fazla Deri Ürünleri İhracatı Yapılan Ülkeler ve İhracat Miktarları(milyon dolar)	21
Tablo 13-	En Fazla Deri Ürünleri İthalatı Yapılan Ülkeler ve İthalat Miktarları(milyon dolar)	22

Şekiller Listesi

Şekil 1-	Dünyada Başlıca Tekstil ve Hazırgiyim İhracatçıları (2015, milyar dolar)	7
Şekil 2-	Dünyada Başlıca Deri Ürünleri İhracatçıları (2015, milyar dolar)	7
Şekil 3-	Kapasite Kullanım Oranı (%)	12
Şekil 4-	Yıllara Göre İstihdam Endeksi (2010=100)	13
Şekil 5-	Yıllara Göre Üretim Endeksi (2010=100)	14
Şekil 6-	Yıllara Göre Ciro Endeksi (2010=100)	14
Şekil 7-	Sanayi Sektörlerinin Elektrik Tüketimleri (2015)	16
Şekil 8-	Yıllar İtibariyle Tekstil Sektörü Dış Ticareti (milyar dolar)	17
Şekil 9-	Yıllar İtibariyle Hazırgiyim Sektörü Dış Ticareti (milyar dolar)	18
Şekil 10-	Yıllar İtibariyle Deri Ürünleri Sektörü (Ayakkabı Dâhil) Dış Ticareti (milyon dolar)	19
Şekil 11-	Deri Ürünleri Sektörü Ağırlıklı İthalat Kalemleri (2016)	20
Şekil 12-	Tekstil Sektöründe Yaklaşık Maliyet Bileşenleri	23
Şekil 13-	Hazırgiyim Sektöründe Yaklaşık Maliyet Bileşenleri	24
Şekil 14-	Deri Ürünleri Sektöründe Yaklaşık Maliyet Bileşenleri	24
Şekil 15-	Aylara Göre Üretim Endeksleri (2010=100)	28
Şekil 16-	Aylara Göre Kapasite Kullanım Oranı (%)	29
Şekil 17-	Aylar İtibariyle Tekstil Dış Ticareti	29
Şekil 18-	Aylar İtibariyle Hazırgiyim Dış Ticareti	30
Şekil 19-	Aylar İtibariyle Deri Ürünleri Dış Ticareti	30
Şekil 20-	Aylar itibariyle Ciro Endeksi (2010=100)	31

Kısaltmalar Listesi

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	Araştırma Geliştirme
BCI	İyi Pamuk Uygulaması
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GTİP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
GWh	Gigavat Saat
ITC	Uluslararası Ticaret Merkezi
İTKİB	İstanbul Tekstil Konfeksiyon İhracatçılar Birliği
Kg	Kilogram
KKO	Kapasite Kullanım Oranı
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletme
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
THD	Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Ürünleri
TİM	Türkiye İhracatçılar Meclisi
TTIP	Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı
TTSİS	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

YÖNETİCİ ÖZETİ

Tekstil, hazır giyim ve deri ürünleri (THD) sektörleri tarımdan perakende sektörüne kadar pek çok farklı sektörle işbirliğini sürdürmekte ve dünyada rekabet etmeye devam etmektedir.

2016 yılında THD sektörleri, 903 milyar dolarlık dünya ihracatı ile toplam dünya ticaretinden %5,7 paya sahip olmuştur. Sektörlerde standart ürünlerde üretim, işçiliğin ucuz olduğu ülkelere yönelmekte ancak nitelikli ürünlerde ve teknik tekstillerde Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin büyük ihracatçı konumları sürmektedir.

Ülkelerin genel ekonomileri elbette ki THD sektörlerini de etkilemektedir. 2016 yılının ikinci yarısında gelişmekte olan ülkelerin büyüme performansında sınırlı bir artış gerçekleşmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın Kasım 2016 tarihli Finansal İstikrar Raporu'nda; Çin'in yatırım ve ihracata dayalı büyüme modelinden tüketime dayalı büyüme modeline geçiş sürecinde küresel büyümeye katkısının geçmiş yıllara nazaran azaldığı, Hindistan'ın görece güçlü iktisadi görünüm sergilediği, İngiltere'nin AB'den ayrılma kararı sonrası ortaya çıkan makroekonomik belirsizliklerin halen korunuyor olduğu ve ABD Başkanlık seçimleri sonrası küresel piyasalarda yaşanan ani hareketlerin özellikle gelişmekte olan ülke ekonomileri üzerinde belirleyici etkisi olduğu ifade edilmektedir.

Ülkemiz açısından bakıldığında, THD sektörlerinde pazar çeşitlenmesi, sürdürülebilirlik ve nitelikli üretim konularının ön plana çıktığı görülmektedir. Dış talepteki zayıflamaya rağmen ülkemiz THD sektörleri toplamda **63 milyar dolar ciro (2015 yılı), 27,5 milyar dolar ihracat (2016 yılı) ve 1 milyon (kayıtlı) istihdam sağlamaktadır**. Sektörlerin tasarım ve yenilikçilik anlamında bugün ulaştığı nokta küçümsenemez boyuttadır.

Sürekli değişen rekabet ortamında sektörler nasıl ayakta kalacaklarını öğrenmiş, ihracat odaklı büyüme hedefiyle AB ile mevzuat uyumunu sağlamış, kalite ve verimlilik noktasında dünyada iddialı bir noktaya ulaşılmıştır. Küresel pazarda bizi ön sıralara taşıyan ve ülke imajımızı güçlendiren THD sektörümüz, entegre üretim yapısı sayesinde, dünya THD ihracatında %3'lük paya sahip olmuştur.

Türkiye ekonomisi içinde çok güçlü ileri ve geri bağlantıları olan bu sektörlerdeki rekabet gücünün sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır. Geçmişin köklü geleneklerinden yola çıkılarak başlanan bu uzun yolculukta, ülkemiz THD sektörleri küresel pazarda söz sahibidir.

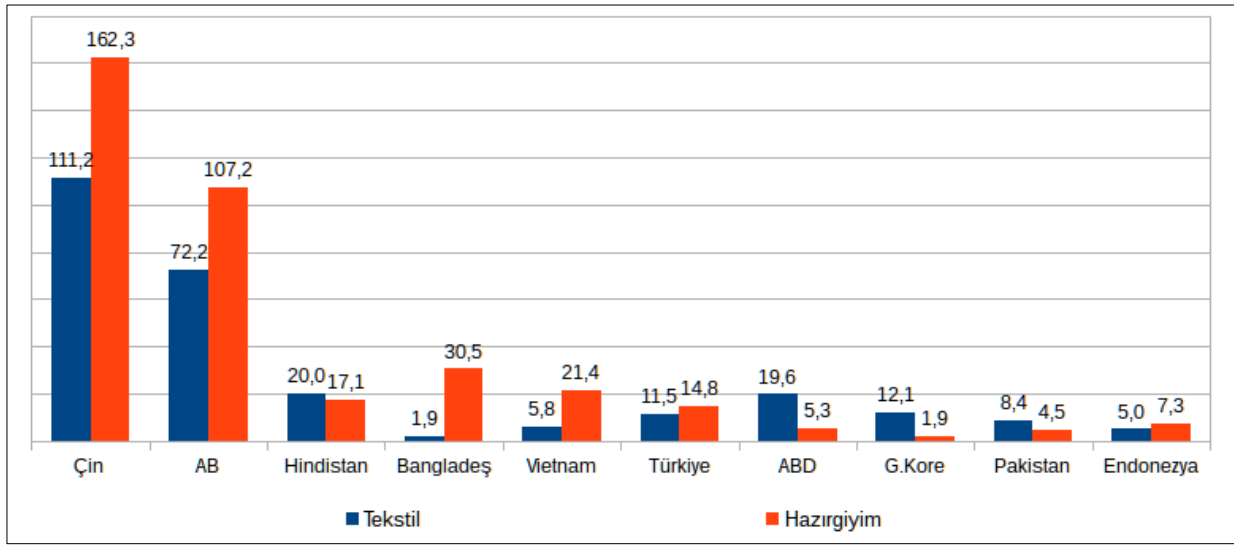
1. SEKTÖRLERİN GENEL DURUMU

1.1. Sektörlerin Dünya Ekonomisi ve AB Ülkelerindeki Durumu

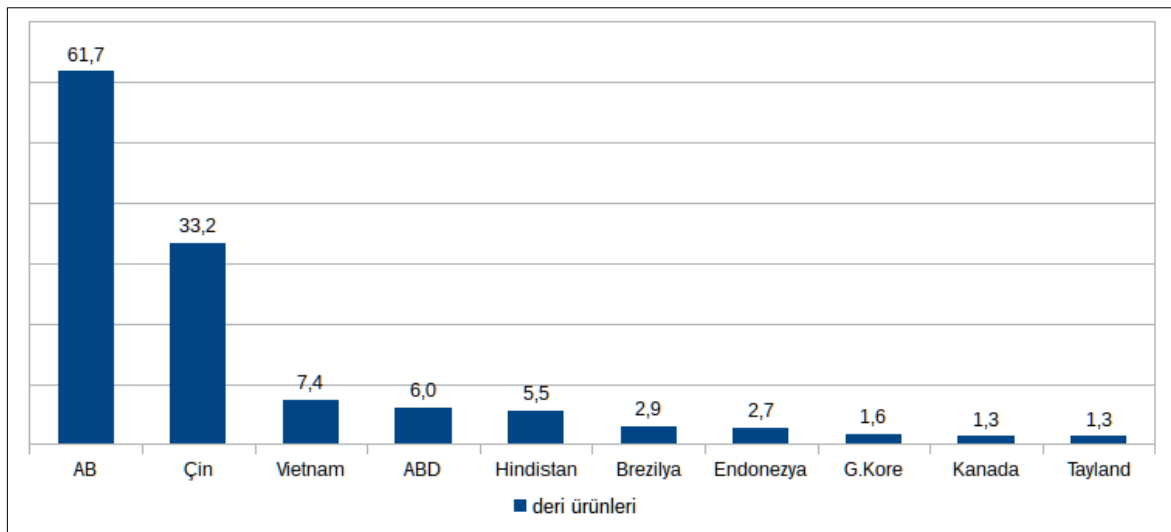
2016 yılında THD sektörü dünya ticaret hacminin daraldığı görülmektedir. Tekstil sektöründe 2014 yılında 361 milyar dolar, 2015 yılında 330 milyar dolar olan dünya ihracatı 2016 yılında 318 milyar dolara, hazır giyimde 2014 yılında 473 milyar dolar, 2015 yılında 444 milyar dolar olan dünya ihracatı 2016 yılında 442 milyar dolara, deri ürünleri sektöründe ise (sadece gerçek deri/deri ürünleri) 2014 yılında 169 milyar dolar, 2015 yılında 152 milyar dolar olan dünya ticareti 2016 yılında 143 milyar dolara gerilemiştir.

Başlıca tekstil-hazır giyim ve deri ürünleri ihracatçıları aşağıda yer almaktadır;

Şekil 1 - Dünyada Başlıca Tekstil ve Hazır giyim İhracatçıları (2015, milyar dolar)

Şekil 2 - Dünyada Başlıca Deri Ürünleri İhracatçıları (2015, milyar dolar)

Ticaret Merkezi (ITC) TradeMap

Dünyanın en büyük THD üreticisi ve ihracatçısı olan Çin'in 2015 yılında dünya tekstil ihracatından aldığı pay %34, hazır giyim ihracatından aldığı pay %37 ve deri ürünleri ihracatından aldığı pay %22 civarındadır.

Dünya yapay elyaf (suni ve sentetik) üretiminin yarısından fazlasını gerçekleştiren Çin, aynı zamanda en büyük pamuk tüketicisi ve ikinci büyük pamuk üreticisidir. Küresel pamuk stoğunun %50'sinden fazlasını elinde tutan Çin'in hükümet politikalarındaki değişiklikler pamuk fiyatlarını etkilemektedir. Sadece Çin değil ABD ve Hindistan da pamuk politikalarıyla fiyatları değiştirebilmektedir.

Tekstil ve hazır giyim sektörlerinde AB ülkeleri; tasarım ve moda kavramlarıyla ön plana çıkmakta, tüketici alışkanlıklarını yönlendirebilmektedir. Üretimlerini Çin, Türkiye, Bangladeş, Vietnam gibi büyük üreticilere yaptıran AB ülkeleri arasında ihracat sıralaması yapıldığında, Almanya, İtalya, İspanya, Fransa, Belçika, Birleşik Krallık ve Hollanda tekstil ve hazır giyim sektörlerinin her ikisinde de ön plana çıkmaktadır.

Deri ürünleri sektörü ihracatında Çin'i sırasıyla İtalya (21 milyar dolar), Fransa (8 milyar dolar), Vietnam (7 milyar dolar), ABD (6 milyar dolar), Almanya (6 milyar dolar) ve Hindistan (5 milyar dolar) takip etmektedir. Deri ürünleri toplamında en fazla ayakkabı ürün grubunda ticaret gerçekleştirilmektedir. (Bu raporda sadece gerçek deri ve deri ürünleri dikkate alınmıştır)

1.2. Sektörlerin Türkiye'deki Genel Durumu

Tablo 1 - THD Sektörleri Temel Göstergeleri

	Üretim Değeri 2015 yılı (milyar dolar)	İhracat 2016 yılı (milyar dolar)	İstihdam 2016 Aralık	İşyeri 2016 Aralık
Tekstil	33	11,4	408.554	16.568
Hazır giyim	23	14,9	466.829	32.228
Deri Ürünleri	3	0,9	60.271	6.334
Toplam	59	27,2	935.654	55.130

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)

Sağladığı istihdam ve dış ticaret fazlası ile THD sektörleri, imalat sanayi üretim değerinin %15'ini oluşturmakta, imalat sanayinde yaratılan katma değerinin %17'sini sağlamaktadır.

Tekstil ve hazır giyim sektörlerimizin bugünkü gelişim düzeyi ABD ve AB pazarlarına yapılan ihracat ağırlıklı üretimle gerçekleşmiştir. 1996 yılında AB ile gerçekleştirdiğimiz Gümrük Birliği Anlaşması sayesinde, bu tarihten itibaren AB pazarına kotasız ihracat yapma imkânı elde edilmiştir. 2007 yılı sonrasında AB pazarına tekstil ve hazır giyim sektörlerinde kotasız ihracat yapmaya başlayan Çin karşısında Türkiye, kaliteyi düşürerek fiyatta rekabet etme yolunu değil, moda/marka eksenli ve katma değeri yüksek ürünler üreterek var olma yolunu seçmiştir.

Son dönemde ülkemizdeki büyük perakende şirketlerinin belli orandaki hisselerinin uluslararası yatırım şirketlerine satışı neticesinde, şirketlerimizin yurtdışında mağazalaşma süreci hızlanmıştır. Uluslararası yatırım şirketlerinin Türk şirketlerine ortak olma isteği aynı zamanda Türk şirketlerinin başarılarının takip edildiğinin de bir göstergesidir.

Türkiye, 2015 yılı dünya tekstil ihracatından aldığı %3,5'lik pay ile ülke bazlı sıralamada 7'nci, dünya hazır giyim ihracatından aldığı %3,3'lük pay ile yine 7'nci büyük ihracatçı konumundadır. Deri ürünleri ihracatında ise ülkemiz 28. sırada yer almaktadır.

Deri ürünleri sektöründe kaliteli deri tedarikinde yaşanan sıkıntılar, suni deri ürünlerinin pazarda kapladığı alan ve hedef pazarlarda yaşanan gelişmeler, sektörün ticaret rakamlarını etkilemektedir.

1.3. Sektörlerde Üretilen Başlıca Ürünler ve Üretim Eğilimleri

Tekstil sektörü, hazır giyim sektörünün tedarik zinciri altında da yer alan geniş kapsamlı üretim yelpazesine sahiptir. Elyaf, iplik, örme/dokuma kumaş, keçe ve tufting yüzeylerin dâhil olduğu dokusuz yüzeyler, ev tekstili ürünleri, halılar, bunların yanında ağ, ip, tekstil kablo, taşıyıcı tekstil bandı, branda, koruyucu bez, filtre, paraşüt, fren bezi gibi teknik kullanıma yönelik teknik tekstiller, tekstil sektöründe yer almaktadır. Türk Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP)'nin 50-60 arası fasılları ve 63 fasıl grubunun büyük bir kısmı bu grupta değerlendirilmektedir.

Örme ve dokuma kumaştan imal edilmiş tüm giyim ürünleri ise hazır giyim sektöründe üretilmektedir. GTİP'in 61-62 fasıl grupları bu grupta değerlendirilmektedir. Hazır giyim sektörü emek yoğun bir sektör olup, tekstil sektöründe üretilen ürünlerin moda sektörüne yönelik olarak işlendiği, katmadeğer yaratan, ancak emek yoğun olması dolayısıyla genelde işçiliğin ucuz olduğu gelişmekte olan ülkelerin yatırım yaptığı bir sektör olarak değerlendirilmektedir.

Hayvan derileri ve kürkleri, deri ve kürkten imal edilmiş valiz, çanta, sandık, eldiven, kemer, koşum takımları gibi aksesuarlar ile deri ve kürkten imal edilmiş giyim ürünleri ve ayakkabılar deri ürünleri sektöründe üretilmektedir. GTİP'in 41-43 arası fasıl grupları ile 64 grubundaki deri ayakkabılar bu grupta değerlendirilmektedir. Geniş bir üretim alanında faaliyet gösteren bu sektör daha çok el emeğine dayanan ancak yüksek uzmanlık gerektiren bir sektördür.

Her üç sektörde de standart basit ürünlerin üretiminin ya da yüksek katma değerli ürünlerdeki basit aşamaların sanayileşmekte olan ülkelere bırakıldığı, üstün nitelikli tekstillerin, moda/marka ürünlerin ve teknik tekstillerin gelişmiş ülkelerce tasarımı yapılmaktadır.

Küresel eğilimler incelendiğinde; yenilikçi ürünlere, spor kıyafetlere ve performans kumaşlarına ilginin artmaya devam edeceğini söylemek mümkündür. Bunun yanında özel seri veya sınırlı sayıda üretim, tasarımcı imzası taşıyan koleksiyonlar gibi belirli sayıda üretimi içeren kavramların, perakende sektöründe önemi her geçen gün artmaktadır. Markalar tarafından sunulan bu özel tasarımlar, standart müşteri kitlelerinin dışında farklı tüketici kitlelerine erişimi ve müşterinin marka bağlılığını arttırmaktadır.

İnternet satışlarında da hızlı bir büyüme trendi görülmekte, gelişmiş ülkelerce, kişiselleştirilebilen tasarımlar için teknolojik alt yapı çalışmaları hayata geçirilmektedir.

Teknik tekstiller alanında gelişmeler yaşanmakta, tıbbi alanda tekstil malzemelerinden yapay organ yapımı konusunda çalışmalar devam etmekte, teknik tekstillerin araçlarda, yol yapımında, inşaatlarda yalıtım malzemesi olarak, nemden koruyucu sıva malzemesi olarak kullanımına sıklıkla rastlanmaktadır. Fotovoltaik (güneş ışığından elektrik enerjisi üreten) tekstiller ise giyilebilir teknolojiye örnektir. Askeri alanda uygulamalara başlanmış olan fotovoltaik tekstiller için günümüzde ağırlıklı olarak silikon esaslı güneş pilleri kullanılmaktadır. Ernst & Young Telekomünikasyon Raporu'na göre 2020 yılında giyilebilir teknolojiler pazarının dünyada 169 milyon cihaza ulaşması beklenmektedir.

İngiltere'de nano teknoloji ve fotokatalist teknolojisi kullanılarak üretilen elbise ve denim pantolonlar, içerdiği titanyum dioksit nanopartikülleri sayesinde havayı temizlemekte, kullanım esnasında yani güneş ışığı gördüğünde havadaki zararlı emisyonları parçalamakta, ardından nötralize olmakta ve giysi üzerindeki kirlilik yıkamayla uzaklaştırılmaktadır.

Türkiye'de bir yandan yurtdışında güçlü marka imajı olan firmalara üretim yapılmakta diğer yandan markalaşma, pazarlama ve stratejiye daha fazla önem verilmektedir. Yüksek teknolojiye

yönelik üretim çalışmaları yapılmakta, teknik ve fonksiyonel tekstilde yaşanan gelişmelerle sektör; tasarım, moda ve üretimin dışında yeni alanlara da taşınmaktadır.

Örneğin karbon fiber ipliklerin örülüp reçine ile kaplanması sonucu ortaya çıkan kompozit malzeme, hafifliği ve dayanıklılığı ile ön plana çıkmakta, bu özelliği ile otomotiv ve havacılık sektörlerinde lastik ve gövdenin hafifletilmesinde kullanımı konusunda çalışmalar yapılmaktadır.(2008-2013 yılları arasında küresel karbon elyaf talebi yıllık %8 artarken, 2013-2015 yılları arasında talep %13 artmıştır)

TÜBİTAK tarafından desteklenen projelerde ise askeri amaçlı kullanıma yönelik teknik tekstillere (mikrodalga frekansındaki radara yakalanmayan tekstil gibi) yönelik ciddi çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir.

Son yıllarda geri dönüşüm oldukça önemli hale gelmiştir. Üretim ve tüketim dünya genelinde artmakta, ekolojik ve ekonomik sebepler üretimin ve tüketimin her aşamasında geri dönüşümü zorunlu kılmaktadır. Gelişmiş ülkelerde atık malzeme, ikincil hammadde olarak görülmektedir. Ülkemizde de kullanılmış pamuğun geri dönüşümü ve pet şişelerden polyester iplik üretimi Uşak'ta gerçekleştirilmektedir.

Otomotiv, beyaz eşya, inşaat ve mobilya sektörlerinin ihtiyaç duyduğu keçelerin, tekstil atıklarının geri dönüştürülmesi suretiyle elde edilmesi mümkün olup İzmir'de de bu alanda üretim yapılmaktadır.

Dünyada tüketici talepleri doğrultusunda çevre dostu tekstillerin üretimine yönelik yenilikçi projeler sürdürülebilirliğin sağlanması adına ön plana çıkmıştır. Sürdürülebilir tekstil üretimi (STeP) kavramı ülkemizde de üzerinde durulan önemli bir kavramdır. Soya liflerinden ve mısır dekstrozunun fermantasyonuyla elde edilen liflerden üretilmiş kumaşlar kullanılmaya başlanmıştır. Bir üniversitemizde, atık çaydan boyarmadde üretimi konusunda çalışmalar yapılmaktadır.

1.4. Sektörlerin Alt Sektörleri ve Etkileşim Halinde Olduğu Diğer Sektörler

Birbirleriyle yakın ilişki içinde olan THD sektörleri, moda kavramıyla tüketiciye ulaşan ürünlerden oluşmaktadır.

Tekstil ve hazır giyim birlikte değerlendirildiğinde elyaftan başlayarak mamul giysi veya kullanım eşyasına kadar oldukça uzun bir üretim zincirine sahiptir. Her iki sektör genel itibarıyla elyaf, iplik, dokuma, örme, dokusuz yüzey, boya-terbiye, hazır giyim ve konfeksiyon alt sektörlerinden oluşmaktadır.

Tekstil sektörü pamuk, yün gibi ihtiyaç duyulan doğal elyaflar nedeniyle tarım ve hayvancılık sektörüyle, sentetik elyaflar nedeniyle petro-kimya sanayii ile etkileşim halindedir. Boya-terbiye kimyasalları açısından kimya sanayii ile etkileşen sektör, hazır giyim ve konfeksiyonda aksesuar sanayii ile iç içedir. Ayrıca bu sektörler otomotivden, inşaat, ağır sanayiden tıba kadar pek çok sektörle teknik açıdan ilişki içindedir.

Deri ürünleri sektörü tabaklama ve deri işleme, saraciye ürünleri, deri giyim eşyası, kürkten eşya ve ayakkabı üretimi olmak üzere geniş alt sektör grubuna sahiptir. Üretimde ham deri ve kürk ihtiyacı sebebiyle hayvancılık sektöründen beslenen deri ürünleri sektörü, kullanılan deri işleme ve arıtma kimyasalları nedeniyle de kimya sektörüyle yakın ilişki içindedir.

Her üç sektörün ne üreteceğini belirleyen ve ürünlerin tüketiciyle buluşma noktasında etkili olan perakende ve mağazacılık bu üç sektörün tedarik zincirinin son halkaları olup sektörlerde katma değer en yüksek olduğu alanlardır. Bu alanların kontrolü ise güçlü lojistik sektörü ile sağlanmaktadır. Ülkemizin coğrafi konumu nedeniyle sağladığı avantajlar lojistik sektörünün de güçlenmesine katkı sunmaktadır.

Dünyanın önde gelen tekstil ve hazır giyim üreticilerinden biri olan ülkemiz bu avantajını yeni nesil üretim teknolojilerine ve makinelerine yaptığı yatırımlarla devam ettirmektedir. Bu sebeple makine sektörü ile yakın ilişki içinde olan TH sektörümüzün makine ithalatına ilişkin değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır (sadece yeni makine sevkiyatı);

Kısa elyaf (pamuk tipi) eğirme makineleri küresel sevkiyatında 2014 yılında %15, 2015 yılında %8 düşüş yaşanmış ve 2015 yılında küresel sevkiyat 9.042.968 iğ seviyesinde kalmıştır. 2016 yılında ise %12 düşüş yaşanmış ve 7,9 milyon iğ sevkiyat yapılmıştır. Türkiye, 2014 yılında 594 bin iğ ile 4. büyük yatırımcı konumundadır.

Türkiye 2016 yılında ise Çin, Bangladeş, Vietnam, Hindistan ve Pakistan ile en büyük 6 yatırımcı arasında yer almıştır.

2014 yılında bir önceki yıla oranla %70 artış göstererek 137.650 iğ seviyesinde gerçekleşen uzun elyaf (yün tipi) eğirme makineleri küresel sevkiyatında 2015 yılında çok keskin bir düşüş (%61) yaşanmış ve sevkiyat 53.796 iğ seviyesinde gerçekleşmiştir. 2016 yılında ise %111 artış ile 114 bin iğ seviyesinde küresel sevkiyat gerçekleşmiştir.

Türkiye, uzun elyaf (yün tipi) eğirme makinelerinde 2013 ve 2014 yıllarında en büyük yatırımcı konumundadır. Türkiye'nin sevkiyatı 2014 yılında bir önceki yıla oranla %95 oranında artmış ve 67.000 iğ seviyesinde gerçekleşmiştir ki bu da küresel ticaretin %49'una tekabül etmektedir. 2015 yılında ise Türkiye'nin sevkiyatı %83 oranında düşmüş ve 11.160 iğ seviyesinde kalmıştır. 2016 yılına gelindiğinde ise en büyük yatırımcı olan Türkiye'nin sevkiyatı bir önceki yıla oranla %153 oranında artarak 27.800 iğ seviyesinde gerçekleşmiştir.

Open-end rotor yatırımları incelendiğinde ise 2016 yılında küresel sevkiyatın bir önceki yıla oranla %66 civarında artarak 634 bin rotoru geçtiği görülmektedir. En büyük yatırımcılar sırasıyla Çin, Hindistan ve Türkiye'dir.

Elektronik düz örme makinesi küresel ticareti 2015 yılında bir önceki yıla oranla %52 artmış ve 70.137 makine, 2016 yılında ise 2015 yılına oranla %99 oranında artışla 139.600 makine seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Son dönemde en çok tekstil makinesi yatırımı yapan ülkeler arasına Japonya'nın da dahil olması dikkat çekicidir.

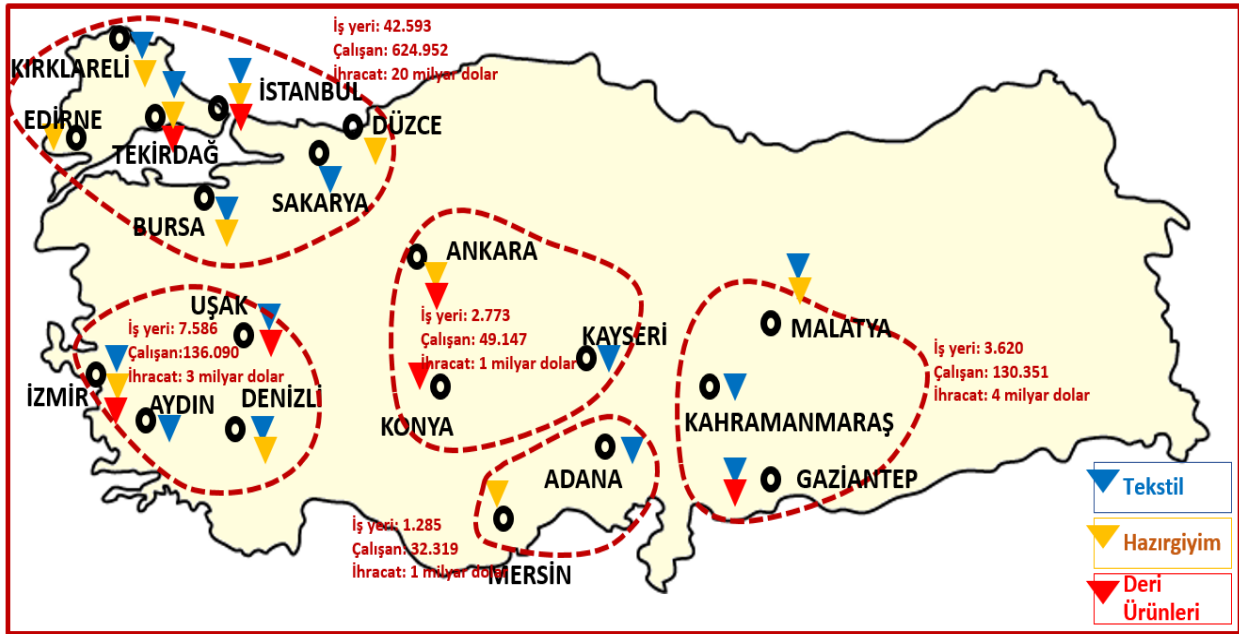
1.5. Sektörlerin Bölgesel Yapısı ve Kümelenmeler

Sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin ağırlıklı üretimleri bölgesel özellik göstermektedir.

İplik üretimi Kahramanmaraş, İstanbul, Gaziantep, Bursa gibi illerde yoğun olarak yapılırken, Denizli'de havlu, bornoz, ev tekstili imalatı, Uşak'ta iplik, battaniye, geri dönüşüm, Çorlu ve Çerkezköy'de terbiye, Adana'da pamuklu dokuma ve terbiye, Gaziantep'te dokusuz yüzey, makine halıcılığı, İstanbul'da konfeksiyon ve örme imalatı ön plana çıkmaktadır. Sadece yuvarlak örme üretim kapasitesi dikkate alındığında ise İstanbul'u sırasıyla Tekirdağ, Maraş ve Bursa izlemektedir. Şanlıurfa pamuk üretiminde ön sıradadır.

Deri işleme firmaları İstanbul-Tuzla, İzmir-Menemen, Tekirdağ-Çorlu, Uşak, Bolu-Gerede, Balıkesir-Gönen, Manisa-Kula'da, ayakkabı firmaları İstanbul, İzmir, Konya ve Gaziantep'te, kürkten eşya imalatı yapan firmalar İstanbul'da, saraciye firmaları İstanbul ve Ankara'da yoğunlaşmıştır. Deri hazırgiyim firmaları ise daha çok İstanbul ve İzmir'de yer almaktadır.

Tablo 2 - THD Sektörleri Ağırlıklı Üretim Haritası ve Kümelenmesi

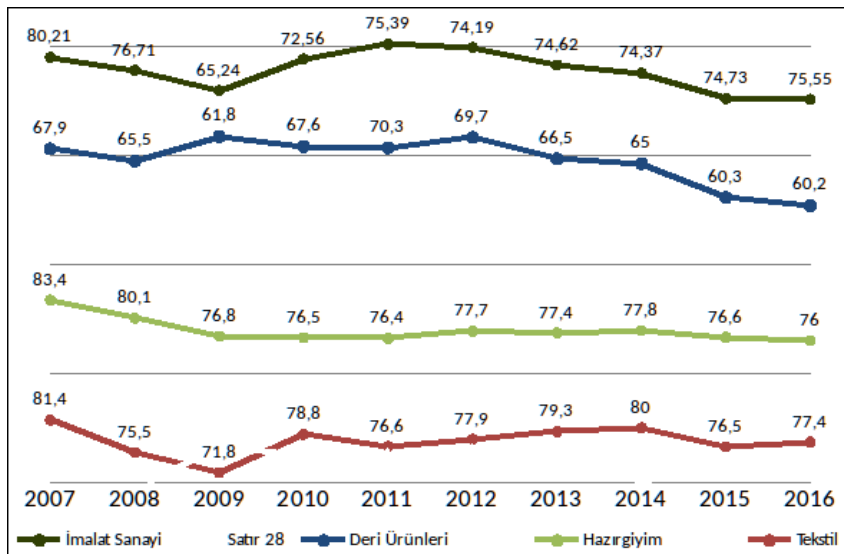
Kaynak: SGK, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM)

1.6. Sektörlerin Kapasite Kullanımı

Krizlerin olduğu dönemlerde kapasite kullanım oranlarında (KKO) düşüşler yaşanmış, krizden sonraki dönemde KKO'da genel bir toparlanma gözlenmiştir.

2016 yılında KKO'ları tekstil sektöründe %77,4, hazırgiyim sektöründe %76,0 ve deri ürünleri sektöründe %60,2'dir. İmalat sanayi ortalama KKO'su ise 2016 yılında %75,6'dır.

Şekil3 - Kapasite Kullanım Oranı (%)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB)

1.7. Sektörlerin İşyeri Sayısı ve İstihdamı

Lokomotif görevi gören büyük şirketlerden ve çok sayıda küçük şirketten oluşan ekosistem, yüksek istihdam yaratarak, ülkemizin sosyoekonomik dengesini sağlamada etkili rol oynamaktadır.

Tablo 4- THD Sektörleri İşletme Büyüklükleri Dağılımı ve Çalışan Sayıları

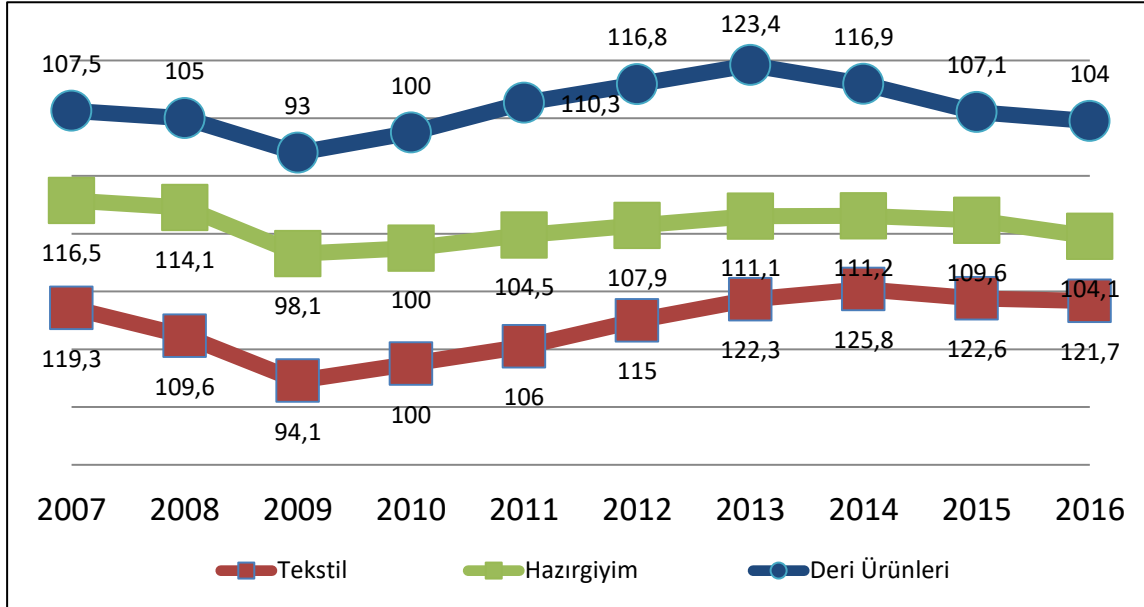
2016 Aralık	Mikro İşletme [1]	%	Küçük İşletme [2]	%	Orta Büyüklükte İşletme [3]	%	Büyük İşletme [4]	%	Toplam İşletme Sayısı	Çalışan Sayısı (kişi)
Tekstil	11.494	69,4	3.444	20,8	1.331	8,0	299	1,8	16.568	408.554
Hazırgiyim	24.352	75,6	6.089	18,9	1.578	4,9	209	0,6	32.228	466.829
Deri Ürünleri	5.056	79,8	1.099	17,4	162	2,6	17	0,3	6.334	60.271
THD Toplam	40.902	74,2	10.632	19,3	3.071	5,6	525	1,0	55.130	935.654
İmalat Sanayi Toplam	206.495	78,6	44.840	17,1	9.691	3,7	1.658	0,6	262.684	3.519.638

Kaynak: SGK Aylık İstatistik Bültenleri, Aralık 2016

[1] 1-9 çalışanı olan, [2] 10-49 çalışanı olan, [3] 50-249 çalışanı olan, [4] 250 ve üzeri çalışanı olan

2016 Aralık ayı SGK kayıtlarına göre 13.775.188 sigortalı çalışan arasında 3.519.638'i imalat sanayinde kayıtlı olup, bunlardan 408.554 kişi tekstil imalatında (16.568 firmada), 466.829 kişi hazırgiyim imalatında (32.228 firmada), 60.271 kişi ise deri ürünleri imalatında (6.334 firmada) istihdam edilmektedir. 2016 yılında THD sektörlerinde istihdam kaybı yaşanmıştır.

Şekil4 - Yıllara Göre İstihdam Endeksi (2010=100)

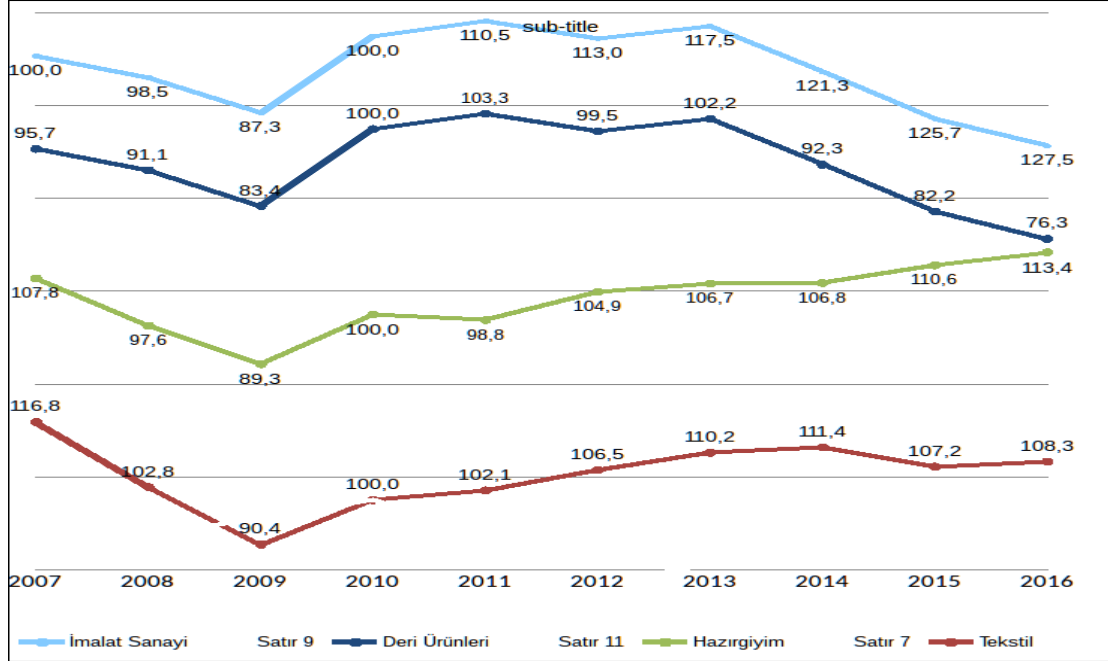
Kaynak: TÜİK

1.8. Sektörlerin Üretim Endeksi

2008-2009 krizinde üretimde yaşanan düşüş sonrası, THD sektörlerinde 2010 yılından 2013 yılına kadar genel bir toparlanma görülmüş ancak kriz öncesi dönemin üretim endeksi

değerlerine ulaşamamıştır. 2016 yılında tekstil ve hazır giyimün üretim endeksi artmış, deri ürünleri sektörünün azalmıştır. 2016 yılı imalat sanayi üretim endeksi 127,5'tir.

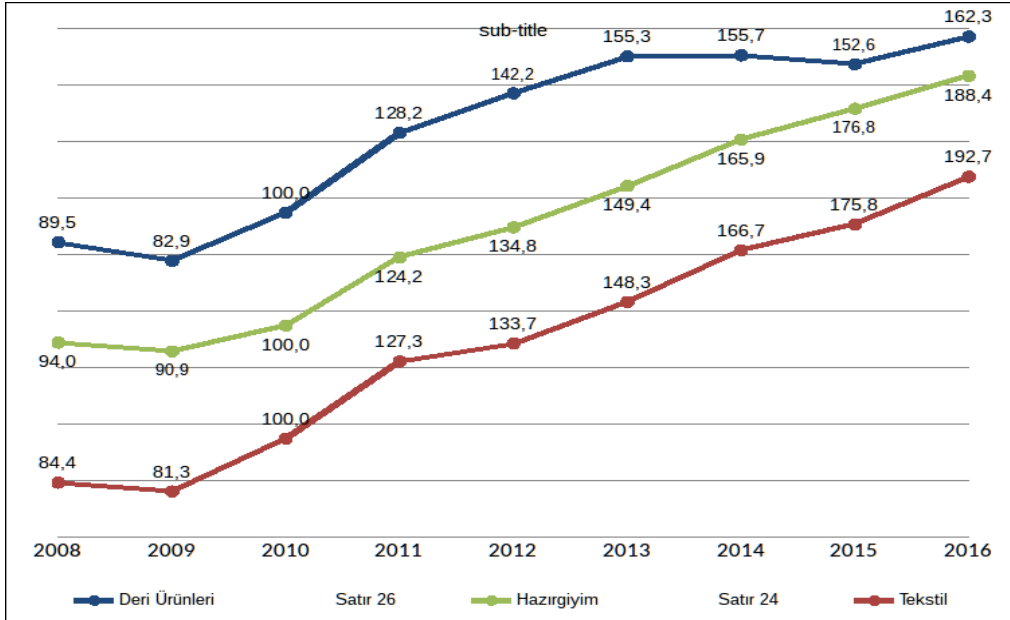
Şekil 5 - Yıllara Göre Üretim Endeksi (2010=100)

Kaynak: TÜİK

1.9. Sektörlerin Ciro

Şekil 6 - Yıllara Göre Ciro Endeksi (2010=100)

Kaynak: TÜİK

1.10. Sektörlerin Katma Değeri

THD sektörleri birlikte değerlendirildiğinde ülkemizde en çok katma değer yaratan sektör olması dikkate değerdir.

Tablo 5 - Faktör Maliyeti ile Katma Değer Miktarları (milyon TL)

	2012		2013		2014		2015	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
İmalat Sanayi	131.303	100	162.328	100	187.013	100	227.494	100
Gıda Ürünleri Sanayi	15.575	11,9	18.763	11,6	21.709	11,6	25.015	11,0
Tekstil Sanayi (T)	12.251	9,3	15.754	9,7	18.692	10,0	22.410	9,9
Motorlu Kara Taşıt. San.	10.385	7,9	13.067	8,0	13.723	7,3	18.803	8,3
Metalik Olmayan Mineral Ürünler	10.294	7,8	13.229	8,1	15.670	8,4	18.358	8,1
Ana Metal Sanayi	9.128	7,0	12.767	7,9	14.787	7,9	18.278	8,0
Fabrikasyon metal ürünler	9.310	7,1	11.254	6,9	12.918	6,9	15.876	7,0
Hazırlanmış Ürünler (H)	9.796	7,5	11.673	7,2	13.293	7,1	14.555	6,4
....								
Deri Ürünleri (D)	1.284	1,0	1.539	0,9	1.753	0,9	1.923	0,8
Tütün	1.417	1,1	1.291	0,8	1.600	0,9	1.503	0,7
Toplam THD	23.332	17,8	28.966	17,8	33.738	18,0	38.888	17,1

Kaynak: TÜİK (2015 yılı sıralaması baz alınarak)

2015 yılı TÜİK katma değer (faktör maliyeti) verilerine göre; imalat sanayinde üretilen katma değer, ülkede üretilen toplam katma değer % 36,3'ünü oluşturmaktadır, THD sektörlerinin ürettiği katma değer imalat sanayi katma değerinin % 17,1'ine, ülkede üretilen toplam katma değer % 6,2'sine tekabül etmektedir.

1.11. Sektörlerin Ar-Ge Faaliyetleri

Rekabet giderek yoğunlaşmakta, dünya genelinde ülkelerin araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) harcamaları artmaktadır. 2014 yılı itibariyle GSYH içinde Ar-Ge harcaması payı en yüksek olan ülkeler sırasıyla Güney Kore (4,3), İsrail, Japonya, Finlandiya, İsveç, Danimarka, Tayvan, Avusturya, İsviçre ve Almanya(2,8)'dir. (OECD ortalaması 2,37)

Türkiye'de 2015 yılı itibariyle GSYH içinde Ar-Ge harcaması payı %1,06'dır. 2023 hedeflerinde GSYH içinde Ar-Ge harcaması payı; Avrupa 2020 Stratejisi hedeflerinde olduğu gibi %3 olarak belirlenmiştir.

Ar-Ge harcaması 2015 yılında bir önceki yıla göre %17,1 artarak 20 milyar 615 milyon TL olarak hesaplanmıştır.2015 yılında ticari kesim Ar-Ge harcamasının toplam Ar-Ge harcamasına oranı %50,1'dir (10.309 milyon TL).

THD sektörleri için küresel düzeyde Ar-Ge harcamaları incelendiğinde bu sektörlerde Ar-Ge'ye en çok harcama yapan ülkelerin Çin, Japonya, İtalya, Güney Kore ve Almanya olduğu görülmektedir.

Sektörlerde Ar-Ge faaliyetleri daha çok nano-teknoloji ile üretilmiş üstün performanslı ürünler, fonksiyonel tasarımlar, ekonomik çevreci yaklaşımlar, farklı kullanım sahalarına yönelik gelişmiş teknik tekstiller, tekstil takviyeli kompozitler ve geri dönüştürülmüş ürünler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Teknik tekstiller, nitelikli tekstiller ve akıllı tekstiller, yüksek Ar-Ge ve gelişim potansiyeline sahiptir.

Bakanlığımız kayıtlarına göre 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında muafiyetlerden yararlanan 418 Ar-Ge merkezinin

28'i, 26 Tasarım merkezinin 10'u THD sektöründe faaliyet göstermektedir (2017 yılı Mart ayı itibarıyla).

Tablo 6–Ar-Ge Harcaması ve Ar-Ge İnsan Gücü, 2015

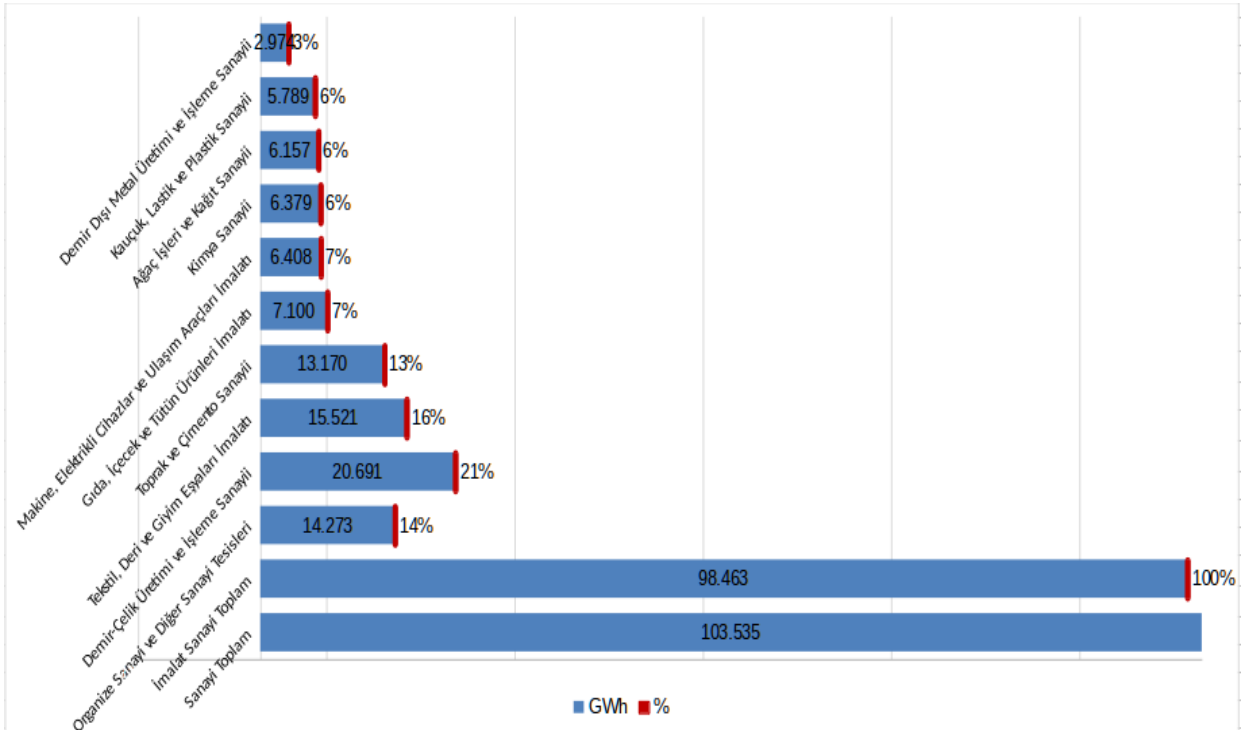
	Ar-Ge Harcaması (milyon TL)	Ar-Ge İnsan Gücü	Ar-Ge İnsan Gücü (TZE)
Toplam	20.615	224.284	122.288
Ticari Kesim	10.309	77.551	66.667
İmalat Sanayi	5.179	36.070	29.802
Tekstil (T)	126,9	1.291	966
Hazırgiyim (H)	19,3	282	251
Deri Ürünleri (D)	4,5	79	63
THD Toplam	150,7	1.652	1.280

Kaynak: TÜİK Ar-Ge İstatistikleri TZE: Tam zaman eşdeğeri

2015 yılı ilk altı ayında Türk Patent Enstitüsüne yapılan yerli patent başvuruları içinde en fazla patent başvurusu yapanlar listesinde ilk 10 içinde altıncı sırada bir tekstil firması yer almaktadır. Sadece üründe değil süreç ve kullanılan teknolojiye de inovasyonu hedef alan şirketlerin sayısı her geçen gün artmaktadır.

1.12. Sektörlerin Elektrik Tüketimi

Şekil 7 – Sanayi Sektörlerinin Elektrik Tüketimleri (2015)

Kaynak: TEDAŞ

Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ) istatistiklerine göre 2015 yılında Türkiye’de toplam 217.312 gigavat saat (GWh) elektrik tüketilmiş olup, bunun 103.535 GWh’i (%48) sanayi tüketiminden, 98.463 GWh’i ise imalat sanayi tüketiminden kaynaklanmaktadır.

THD sektörleri 15.521 GWh ile imalat sanayi sektörleri içerisinde demir-çelik sektöründen sonra en çok elektrik tüketen sektördür. Bunda terbiye sanayinin payı çok büyüktür. Geneli Marmara Bölgesi'nde toplanan tekstil terbiye sanayinin ana girdileri; doğalgaz, ısı enerjisi, buhar ve elektriktir. Tekstil terbiyesinde 1 kg mal üretimi için 1,5 kilovat/saat elektrik ve 1,10 santimetreküp doğalgaz harcanmaktadır.

1.13. Sektörlerin Dış Ticareti

THD sektörü verdiği dış ticaret fazlası ve sağladığı istihdam olanakları ile ülkemiz imalat sanayisinin mihenk taşlarından birini oluşturmaktadır. Ancak hammadde ve ara malı arzı , sektörün yüksek üretim kapasitesini karşılayamamaktadır.

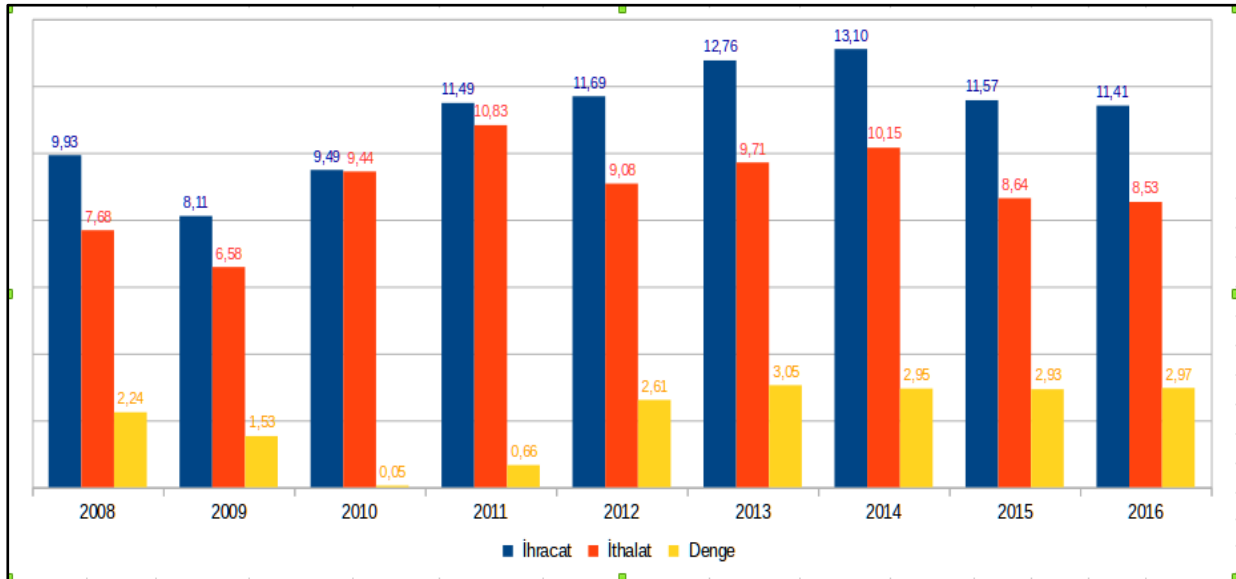
Tablo 7 - Türkiye'nin THD Sektörleri Dış Ticareti (2016, milyar dolar)

	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Dengesi
Tekstil	11,4	8,5	2,97
Hazırgiyim	14,9	2,5	12,43
Deri Ürünleri	0,9	0,8	0,07
Toplam	27,2	11,8	15,47

Kaynak: TÜİK

2015 yılı dünya tekstil ihracatında Türkiye %3,5'luk pay ile 7'nci büyük ihracatçı konumundadır. Tekstil sektöründe (ev tekstili ve halı dâhil) 2015 yılında 2,93 milyar dolar olan dış ticaret fazlası, 2016 yılında 8,5 milyar dolar ithalata karşılık 11,4 milyar dolar ihracat yapılmasıyla 2,97 milyar dolara ulaşmıştır.

Şekil 8 - Yıllar İtibariyle Tekstil Sektörü Dış Ticareti (milyar dolar)

Kaynak: TÜİK

2016 yılında lif, iplik ve kumaş ihracatımız 6,4 milyar dolar, ev tekstili, yer kaplamaları, teknik eşya ve etiket/tül ihracatımız 5 milyar dolar civarındadır.

2016 yılında ürün bazlı ihracat ve ithalat rakamları karşılaştırıldığında, dış ticaret dengesi pozitif yönde olan ürünler sırasıyla; halılar, ev tekstili ürünleri, örme mensucat, suni-sentetik mensucat, pamuklu mensucat ve etiket/tül/teknik eşyalardır.

Türkiye makine halısına yaptığı yatırımlarla dünyanın en yeni makine parkuruna sahip olmuştur. 2015 yılı halı ve yer kaplamaları toplamında, dünyanın en büyük 2'nci halı ihracatçısı konumunu, sadece makine halısı dikkate alındığında ise açık ara lider konumunu devam ettirmektedir. 2015 yılında 14,74 milyar dolar olan dünya halı ve yer kaplamaları toplam ihracatında Türkiye; 2,7 milyar dolar ile %18 paya sahiptir. Makine halısı küresel ihracatındaki payımız ise %30'a yakındır.

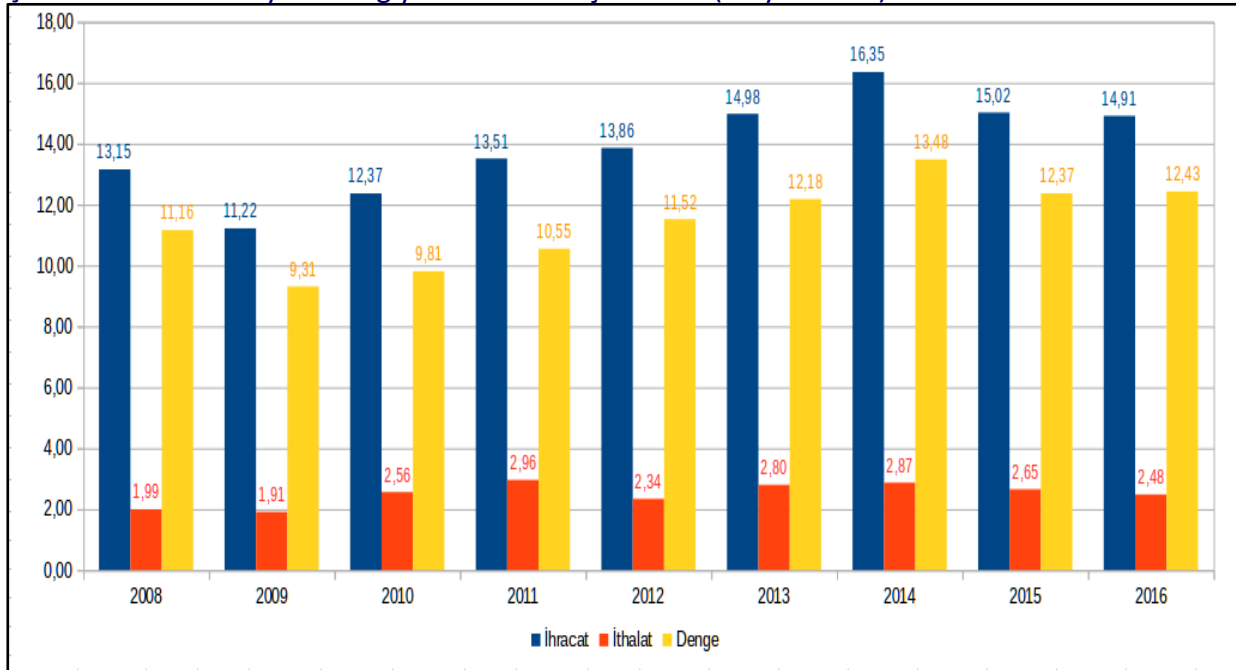
Türkiye, ev tekstili/ havlu/ bornoz ürün grubunda dünyanın ilk 5 ihracatçısı, havlu konusunda dünyanın ilk 4 ihracatçısı içindedir. 2015 yılında 33 milyar dolar olan dünya örme mensucat ihracatında Türkiye; 1,4 milyar dolar ile %4 paya sahiptir.

Türkiye tekstil ve hazır giyim ihracatına bağlı hammadde ve ara malı ihtiyacını karşılamaya yönelik ithalatı sebebiyle dünya tekstil ithalatında ön sıralarda yer almaktadır.

Diğer yandan 15 Eylül 2011 tarihli ve 28055 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2011/2203 sayılı İthalat Rejimi Kararına Ek Karar ile hazır giyimde %17 - %30 arasında, kumaşta %11-%20 arasında ilave gümrük vergisi konmasıyla ve dünyadaki gelişmeleri müteakip 2012 yılında tekstil ithalatında önemli düşüşler kaydedilmiştir.

2016 yılında 8,5 milyar dolarlık tekstil sektörü ithalatımızda; pamuk elyaf ve ipliği ile suni-sentetik elyaf ve ipliği en önemli ithalat kalemleridir. İplik ithalatımız 3 milyar dolarla tekstil sektörü ithalatımızın %36'sını, pamuk ithalatımız 1,25 milyar dolarla %15'ini, suni-sentetik elyaf ithalatımız 1,1 milyar dolarla %13'ünü oluşturmaktadır. İplik ithalatımız içinde en önemli kalem ise suni/sentetik iplik ithalatımızdır (2,2 milyar dolar). Tekstil iplikleri dış ticaret açığımız 1,5 milyar dolar düzeyindedir. Yünde de 75 milyon dolarlık dış ticaret açığı mevcuttur.

Şekil 9 - Yıllar İtibariyle Hazır giyim Sektörü Dış Ticareti (milyar dolar)

Kaynak: TÜİK

2015 yılında Türkiye, dünya hazır giyim ihracatından aldığı %3,3'lük pay ile 7'nci büyük ihracatçı konumundadır.

İmalat sanayi sektörleri içinde "net ihracatçı" sıralamasında 2016 yılında da 1'inci sırada yer alan hazır giyim sektöründe; 2015 yılında 12,37 milyar dolar olan dış ticaret fazlası, 2016 yılı itibariyle

15 milyar dolar ihracata karşılık 2,5 milyar dolar ithalat yapılmasıyla; 12,43 milyar dolara tekabül etmiştir.

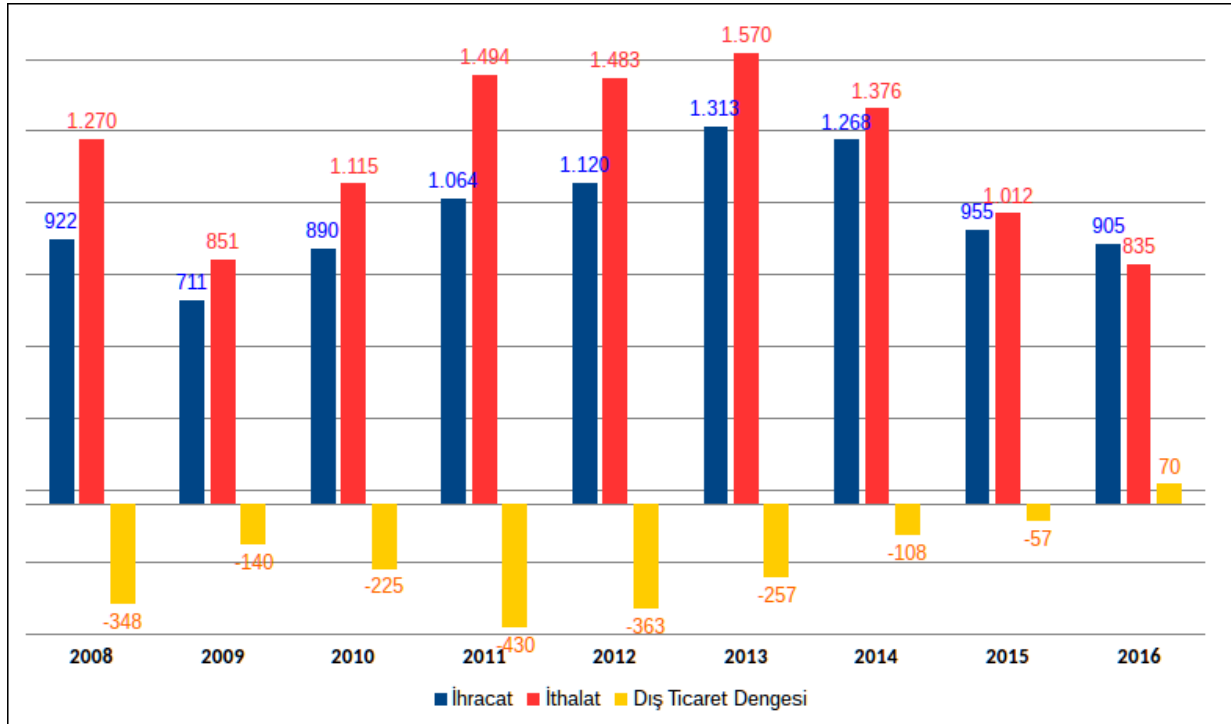
2016 yılı hazır giyim sektöründe örülmüş fanila/tişört/iç giyim 3 milyar dolarla en yüksek ihraç kalemidir. Örne kapasitemizin yüksek olması bunun en temel sebebidir.

Yine 2016 yılında örülmüş kazak/süveter/hırka, bayan/kız çocuk pantolon/şort/tulum, erkek/erkek çocuk pantolon/şort/tulum, bayan/kız çocuk örülmüş takım elbise/ceket/şort ve örülmüş çorap/soket 1 milyar doların üzerinde ihracat yapılan kalemlerdir.

İthalata bakıldığında 2016 yılı verilerine göre; dokusuz/sıvanmış mensucattan hazır giyim eşyası ve erkek/erkek çocuk pantolon/şort/tulum ithalatı 200 milyon doların üzerinde olan kalemlerdir.

Türkiye, çorap sanayinde AB'nin ikinci büyük tedarikçisidir. 2016 yılında dünya çorap ihracatında, Çin 5,9 milyar dolar ile birinci, Türkiye 1,02 milyar dolarla ikinci ve İtalya 0,8 milyar dolar ile üçüncü sırada yer almaktadır. Dünya çorap ihracatının %8,5'ini Türkiye gerçekleştirmiştir. İtalya'nın çorap ihracatının birim fiyatı 27,3 dolar/kg, Türkiye'nin 14,5 dolar/kg, Çin'in 11,1 dolar/kg'dir.

Şekil 10 - Yıllar İtibariyle Deri Ürünleri Sektörü (Ayakkabı Dâhil) Dış Ticareti (milyon dolar)

Kaynak: TÜİK

2016 yılında ayakkabı dâhil deri ürünleri sektöründe (sadece gerçek deri ürünleri) 905 milyon dolarlık ihracata karşılık 835 milyon dolar ithalat yapılmış, 70 milyon dolarlık dış ticaret fazlası verilmiştir.

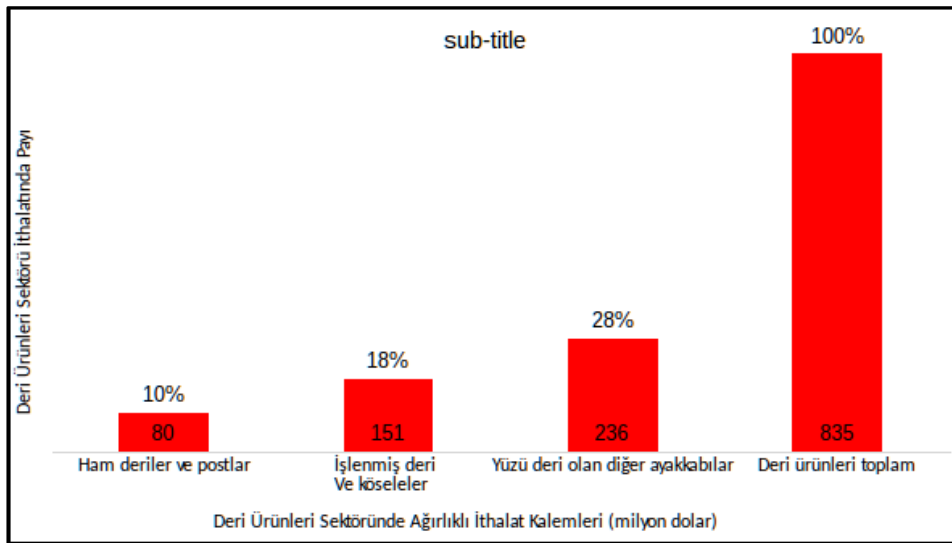
Deri ürünleri sektöründe ağırlıklı olarak ham deri/postlar, işlenmiş deri/köseleler ve ayakkabı ithalatı yapılmaktadır. Deri sektörümüz, ham deri ihtiyacının yaklaşık %70'ini ithalat yoluyla temin etmektedir. Küçükbaş ve büyükbaş ayrımı yapıldığında ise bu oran küçükbaşta %75, büyükbaşta %40 civarındadır. Türkiye küçükbaş hayvan derisinde (ham, dabaklanmış ya da ara kurutmalı koyun/kuzu derisi) Çin, İtalya ve Hindistan'dan sonra dünyanın 4'üncü büyük ithalatçısı konumundadır.

Diğer yandan 02 Ağustos 2014 tarihli ve 29076 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2014/6692 sayılı İthalat Rejimi Kararına Ek Karar ile 10 Ağustos 2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ayakkabı ve ayakkabı aksamına ilave gümrük vergisi uygulaması getirilmiştir. Bu yeni uygulama menşe kriterine dayandırılmış ve ilave vergi ürünün menşesine göre farklılık gösterecek şekilde düzenlenmiştir.

Aynı şekilde 20 Haziran 2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan ve aynı gün yürürlüğe giren 2015/7722 sayılı İthalat Rejimi Kararına Ek Karar ile saraciye ürünlerine (42.02 GTİP) % 30 ilave gümrük vergisi getirilmiştir.

01 Eylül 2016 tarihli ve 29818 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2016/9118 sayılı İthalat Rejimi Kararına Ek Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar ile ayakkabı aksamı grubunda yer alan bazı GTİP'lere yönelik ilave gümrük vergisi oranlarında değişikliğe gidilmiştir.

Şekil 11 – Deri Ürünleri Sektörü Ağırlıklı İthalat Kalemleri (2016)

Kaynak: TÜİK (Yüzü deri olan diğer ayakkabılar: spor amaçlı veya koruyucu giyim amaçlı olmayan deri ayakkabı)

Dış ticaret dengesi pozitif olan ürünler arasında 119 milyon dolar ihracat ile deri/köseleden giyim eşyası/aksesuarları ve 78 milyon dolar ihracat ile kürkten giyim eşyası/aksesuarları dikkat çekmektedir.

Tekstil, hazır giyim ve deri ürünleri sektörlerinde ihracat ve ithalatımızın ağırlıklı olarak yapıldığı ülkeler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır;

Tablo 8 - En Fazla Tekstil İhracatı Yapılan Ülkeler ve İhracat Miktarları (milyon dolar)

İhracat Yapılan Ülke	2015	2016	% Fark
Almanya	974	945	-3,0
ABD	834	884	6,0
İtalya	858	850	-0,9
Bulgaristan	332	641	93,1
İngiltere	505	474	-6,1
İran	349	462	32,4
Suudi Arabistan	498	425	-14,7
Yıl Toplamı	11.496	11.412	-0,7

Kaynak: TÜİK

Tablo 9 - En Fazla Tekstil İthalatı Yapılan Ülkeler ve İthalat Miktarları (milyon dolar)

İthalat Yapılan Ülke	2015	2016	% Fark
Çin	1.714	1.745	1,8
Hindistan	718	710	-1,1
Endonezya	699	629	-10,0
ABD	629	621	-1,3
İtalya	466	423	-9,2
Almanya	401	403	0,5
Türkmenistan	434	361	-16,8
Yıl Toplamı	8.637	8.529	-1,3

Kaynak: TÜİK

Tablo 10 - En Fazla Hazırgiyim İhracatı Yapılan Ülkeler ve İhracat Miktarları (milyon dolar)

İhracat Yapılan Ülke	2015	2016	% Fark
Almanya	2.686	2.688	0,1
İngiltere	2.092	1.925	-8,0
İspanya	1.628	1.691	3,9
Fransa	723	693	-4,1
Hollanda	701	653	-6,8
Irak	766	566	-26,1
Yıl Toplamı	15.023	14.910	-0,8

Kaynak: TÜİK

Tablo 11 - En Fazla Hazırgiyim İthalatı Yapılan Ülkeler ve İthalat Miktarları (milyon dolar)

İthalat Yapılan Ülke	2015	2016	% Fark
Çin	753	721	-4,2
Bangladeş	751	652	-13,2
İtalya	144	133	-7,6
Mısır	130	126	-3,1
Vietnam	75	74	-1,3
Hindistan	95	74	-22,1
Kamboçya	84	95	13,1
Yıl Toplamı	2.651	2.483	-6,3

Kaynak: TÜİK

Tablo 12 - En Fazla Deri Ürünleri İhracatı Yapılan Ülkeler ve İhracat Miktarları (milyon dolar)

İhracat Yapılan Ülke	2015	2016	% Fark
Almanya	82	84	2,4
İtalya	98	67	-31,6
İngiltere	58	51	-12,1
Fransa	49	50	2,0
Rusya Federasyonu	110	47	-57,3
Bulgaristan	18	45	150,0
Yıl Toplamı	955	905	-5,2

Kaynak: TÜİK

Tablo 13- En Fazla Deri Ürünleri İthalatı Yapılan Ülkeler ve İthalat Miktarları (milyon dolar)

İthalat Yapılan Ülke	2015	2016	% Fark
İtalya	188	217	15,4
Çin	172	228	32,6
Vietnam	64	73	14,1
Hindistan	58	80	37,9
Endonezya	37	33	-10,8
İspanya	26	39	50,0
Fransa	24	24	0,0
Pakistan	16	26	62,5
Almanya	15	16	6,7
Yıl Toplamı	1.012	835	-17,5

Kaynak: TÜİK

2016 yılı itibariyle Tekstil ihracatımızda Almanya, İtalya ve ABD, hazır giyim ihracatımızda Almanya, İngiltere ve İspanya, deri ürünleri ihracatımızda ise İtalya ve Almanya en önemli ihraç pazarlarımızdır.

2014, 2015 ve 2016 yıllarında Rusya'ya ihracatımız hem tekstilde hem de deri ürünlerinde azalmıştır. THD sektörleri yeni ekonomik düzende pazar arayışlarına girmişlerdir, ABD pazarındaki payımız artış eğilimi göstermektedir.

1.14.Sektörlerin Maliyet Bileşenleri

THD sektörleri hammadde (elyaf, deri) temini konusunda atılacak adımlara ihtiyaç duymaktadır. Maliyet baskısı her geçen gün daha fazla hissedilmekte, uluslararası arenada üretimin çevresel etki boyutu tüm yönleriyle irdelenmektedir.

AB genelinde imalat sanayi sektörlerinde sadece tasarım ve markalaşma ile büyüme değil AB içi üretimi artırmaya yönelik eğilim güçlenmektedir.

THD sektörlerimiz artık sadece düşük maliyete dayalı üretim anlayışıyla hareket eden gelişmekte olan ülkeler grubundaki rakipleriyle değil, Ar-Ge, inovasyon, tasarım ve yüksek teknoloji ile üretim için yatırım bütçeleri olan gelişmiş ülkelerle de rekabet etmektedir.

THD sektörlerinde çeşitli kuruluşların yapmış olduğu anketler neticesinde belirlenmiş maliyet bileşenleri incelendiğinde, boya terbiye işletmeleri hariç en büyük maliyet bileşenlerinin hammaddeler (ana madde ve yardımcı maddeler) üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

İplik sektörü özelinde hammadde, maliyetlerin %65 ila %90'nını oluşturmakta (Arif Öksüz, 2008, s.55) ve bu sebeple sektör, pamuk ve petrol türevi ürünler gibi emtiaların fiyatlarından oldukça fazla etkilenmektedir.

Hazır giyim sektöründe ana madde maliyeti kumaş üzerinde, deri ürünleri sektöründe ise işlenmiş deri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bunun yanında, emek yoğun sektörler olarak bilinen THD sektörlerinde (boya terbiye işletmeleri hariç) personel ve işçilik giderleri ikinci büyük maliyet kalemleridir. Maliyetlerin %19 ila %27'si personel ve işçilik giderleridir.

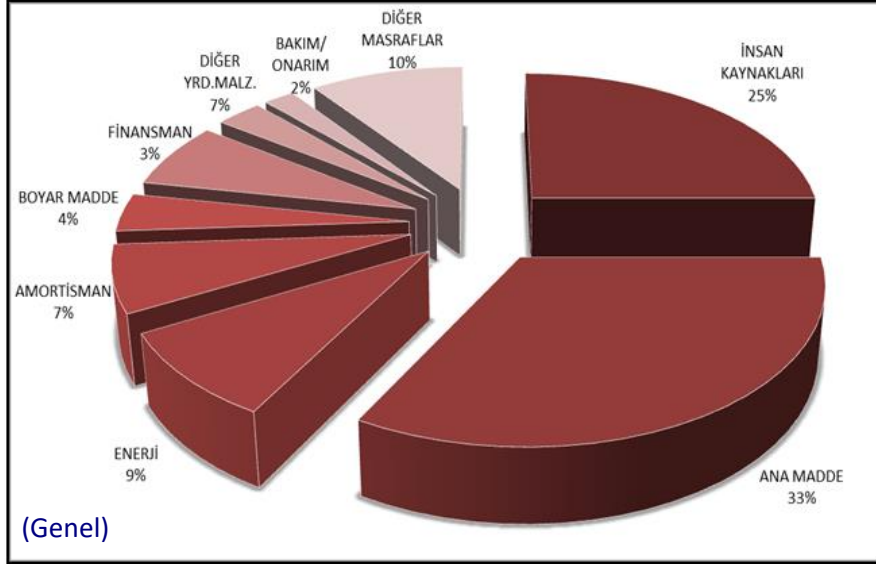
Diğer tekstil işletmelerine kıyasla boya terbiye işletmelerinde ilk sırada personel ve işçilik giderlerinin, ikinci sırada ise boyarmadde ve kimyasal madde giderlerinin yer aldığı görülmektedir.

Enerji maliyetleri ise sermaye yoğun olarak bilinen tekstil sektöründe üçüncü sırada yer almakta ve tüm maliyetlerin %9'unu kapsamaktadır.

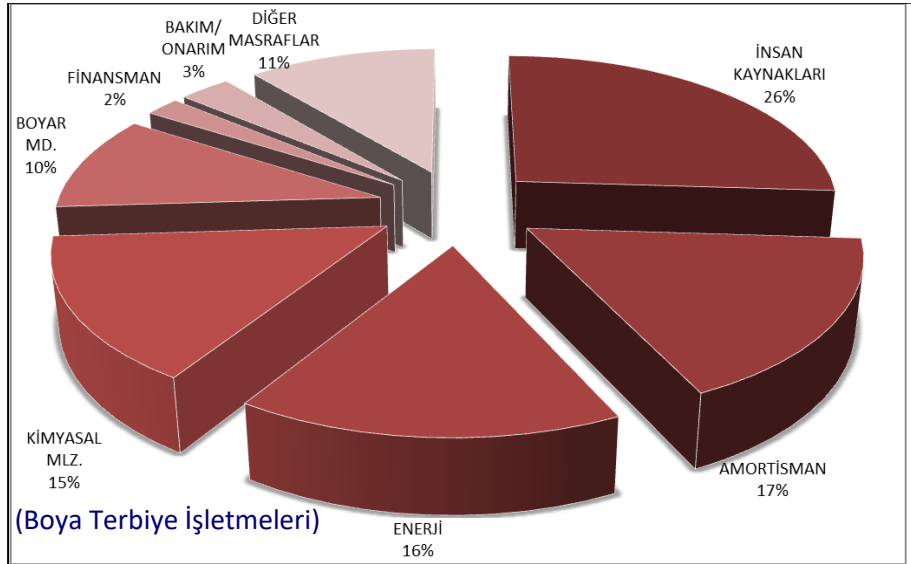
Boya terbiye işletmelerinde ise; enerji giderlerinin maliyetler içindeki payı genel tekstil sektörüne, hazır giyim ve deri ürünleri sektörlerine kıyasla yüksektir. Boya terbiye işletmelerinde amortisman giderleri de yüksek çıkmaktadır.

THD sektörlerinin maliyet bileşenlerine ilişkin şekiller aşağıda yer almaktadır;

Şekil 13 - Tekstil Sektöründe Yaklaşık Maliyet Bileşenleri

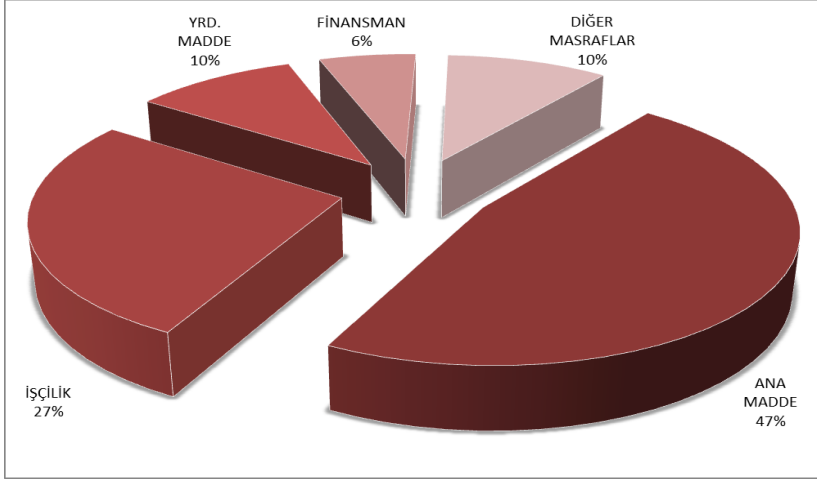

Kaynak: Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası (TTSİS) 2005 yılı verileridir.

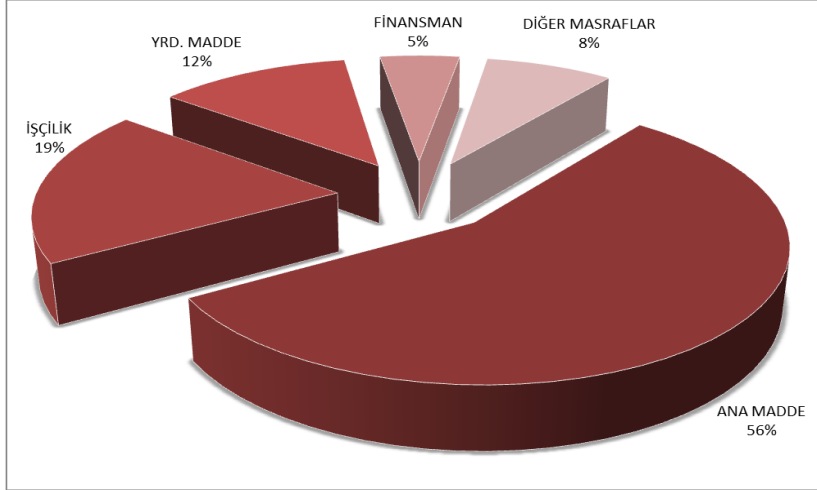
Kaynak: TTSİS 2005 yılı verileridir.

Şekil 14 - Hazırgiyim Sektöründe Yaklaşık Maliyet Bileşenleri

Kaynak: İTKİB (2007 yılı verileridir.)

Şekil 15 - Deri Ürünleri Sektöründe Yaklaşık Maliyet Bileşenleri

Kaynak: İTKİB (2007 yılı verileridir.)

1.15. Sektörlerin 2023 Projeksiyonu

2013 yılında uygulamaya giren Onuncu Kalkınma Planı'nda (2014-2018); **“Nitelikli insan, güçlü toplum”, “Yenilikçi üretim, istikrarlı yüksek büyüme”, “Yaşanabilir mekânlar, sürdürülebilir çevre”, “Kalkınma için uluslararası işbirliği”** hedefleri yer almaktadır.

Onuncu Kalkınma Planı'nda yer alan **“İmalat Sanayiinde Dönüşüm”** başlığı altında; **“Tekstil, hazır giyim ve deri sektörlerinin müşteri odaklı, hız ve esnekliği ile üretici özelliklerini geliştiren, tasarım, koleksiyon ve marka yaratabilen, yenilikçi, çevreye duyarlı, pazarlama ve üretim kanallarında etkin olan bir yapıya dönüşümü desteklenecektir”** hususları ifade edilmektedir.

Ayrıca 2023 yılında dünya tekstil ticaretinin 550 milyar dolar, hazır giyim ticaretinin 740 milyar dolar, deri ürünleri ticaretinin ise 300 milyar dolar civarında olacağı öngörülmektedir. Küresel konjktür ve 500 milyar dolar olan 2023 yılı toplam ihracat hedefimiz göz önüne alınarak belirlenmiş olan THD sektörleri 2023 yılı ihracat hedeflerimiz ise tekstilde (halı ve konfeksiyon hariç) 20 milyar dolar, halıda 3,5 milyar dolar, hazır giyimde (konfeksiyon dahil) 52 milyar dolar ve deri ürünlerinde 4,5 milyar dolar olarak belirlenmiştir.

Sektörlerin 2023 hedeflerini en iyi şekilde gerçekleştirebilmeleri için mevcut avantajlarının yanında Onuncu Kalkınma Planı'nın amaçları doğrultusunda, kamu-özel sektör işbirliği ile çalışmalar hızla yürütülmektedir.

Bu doğrultuda THD sektörlerine yönelik olarak katılımcı bir yaklaşımla hazırlanan **Türkiye Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2015-2018)**, Yüksek Planlama Kurulu'nun 18/06/2015 tarihli ve 2015/25 numaralı Kararıyla kabul edilerek, 25/06/2015 tarihli ve 29397 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Türkiye Sanayi Strateji Belgesi'nin (2015-2018) "Orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürünlerde Afro-Avrasya'nın tasarım ve üretim üssü olmak" şeklinde belirlenen uzun dönemli vizyonuna paralel olarak hazırlanan Türkiye Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın vizyonu "**Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerinde teknoloji ve tasarım içeren ürünlerde dünya pazarlarında lider ülke olmak**"tır.

Bu vizyon çerçevesinde genel amaç ise; "**Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerini katma değeri yüksek, yenilikçi, bilgi ve ileri teknoloji içeren ürün ve hizmet sunumları ile rekabetçiliğini arttırarak dünya ticaretinden daha fazla pay alan sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmak**" olarak belirlenmiştir.

THD sektörlerinin güçlü ve zayıf yönleri ile sahip olduğu fırsatlar ve karşı karşıya kaldığı tehditler göz önünde bulundurularak Belge'de 5 hedef tespit edilmiştir:

- Sektörün uluslararası pazar payının ve rekabet gücünün artırılması,
- Üretim altyapısının geliştirilmesi,
- Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik faaliyetlerinin ve işgücünün geliştirilmesi,
- Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım - pazarlama faaliyetlerinin etkinleştirilerek sürdürülebilir hale getirilmesi,
- Çevreye, insan ve hayvan sağlığına ve standartlara uygun üretimin sağlanmasına yönelik mevzuatın iyileştirilmesi.

Bu bağlamda, Eylem Planı'nda 32 eylem yer almaktadır.

Sürdürülebilirlik konusu ve iklim değişikliği artık çok daha fazla gündemdedir. Ülkemiz hedefleri ucuz ürünlerle rekabet etmek değil dünya ölçeğinde kalite ve marka imajı uyandıran bir sektör inşa etmektir. Değişen küresel şartlarda sürdürülebilir rekabetçilik için gerçekleştirilecek çalışmalar, ülkemiz ekonomisinde önemli yere sahip olan THD sektörleri açısından itici güç olacaktır.

2. SEKTÖRLERİN SON ALTI AYLIK DEĞERLENDİRMESİ

2.1. Son Dönemde Sektörlere İlişkin Türkiye ve Dünyadaki Gelişmeler

Yenilikçi elyaflar ve yenilikçi tekstil malzemelerinin stratejik önemini kavrayan ABD, Almanya ve Çin, bu alana yönelik olarak iş platformları oluşturmaya devam etmektedir. Avrupa Teknoloji Platformları'ndan biri olan Avrupa Tekstil Teknoloji Platformu, Avrupa'da tekstil sektörüne yönelik çalışmalarına devam etmekte ve sektöre yön verecek hamlelerin atılmasında öncülük etmektedir.

Avrupa Tekstil Teknoloji Platformu çalışmalarında son dönemde üzerinde durulan iki noktadan birisi; **"sanayiye kapsayan araştırma projelerinden ziyade, araştırma projeleri yürüten sanayi kuruluşlarına daha fazla ihtiyaç duyulduğu"**, bir diğeri de **"mali kaynakların sadece ileri teknoloji sektörlerine yönlendirilmemesi, bunun yanı sıra imalatta istihdam yaratan mevcut sanayi sektörlerinin inovasyon ve katma değer seviyesini yükseltmelerine yardımcı olması için kullanılması"** yönündedir.

İhracat ağırlıklı olarak üretimlerini sürdüren THD sektörleri, ticari ilişkide bulunduğumuz ülkelerdeki gelişmelerden ve küresel ekonomiden etkilenmeye devam etmektedir.

23 Haziran 2016 tarihinde İngiltere'de yapılan Brexit (Britain+exit)oylaması, İngiltere'nin AB(28)'den çıkması kararıyla sonuçlanmış, AB'ye üye olduktan sonra ortak para birimi Euro'ya geçmeyen İngiltere, AB tarihinde birlikten ayrılma kararı alan ilk ülke olmuştur.

Mevcut durumda geleceğine dair belirsizlikler taşıyan ve AB ile ABD arasında tarife indirimlerinden mevzuat uyumuna kadar birçok alanda müzakereleri başlatılmış olan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'na (TTIP) yönelik gelişmeler de ülkemiz açısından son derece önemlidir. ABD'nin yeni yönetiminin çok ülkeli ticaret anlaşmaları yerine ikili ortaklıkları tercih etmesi TTIP'nin geleceğini belirleyecektir.

Gümrük Birliği'miz bulunan Avrupa Birliği'nin, üçüncü ülkelerle yaptığı STA'lar sektörü etkilemektedir. Gümrük Birliği sebebiyle Türkiye, AB'nin STA imzaladığı ülkelerle, gümrük vergilerini sıfırlamak zorundadır. Ancak aynı ülkelere ihracatta Türkiye'ye uygulanan gümrük vergileri sabit kalmaktadır. Bu anlamda Gümrük Birliği'nin modernizasyonu çok önemlidir. Gümrük Birliği modernizasyonu sağlandığında Türkiye, AB ticaret politikasının hazırlanmasına dahil olacak, Türkiye'nin AB'nin üçüncü ülkeler ile STA müzakerelerine eş zamanlı taraf olması sağlanacaktır.

Türkiye ile Pakistan arasında görüşmeleri devam eden STA ise THD sektörlerimizin yakından takip ettiği konulardan biridir. Pakistan'ın Çin ile de STA'sı bulunmaktadır. Türk tekstil/hazırgiyim sektörü temsilcileri, imzalanacak STA sonrası Çin menşeli ürünlerin Pakistan üzerinden trafik sapması yaratarak ülkemize giriş yapmasından endişe duymaktadır.

Euro/dolar paritesinin aşağı yönlü seyri ve Rusya pazarında yaşanan gelişmeler sebebiyle THD sektörlerimiz 2016 yılında pazar çeşitlendirmesine gitmek üzere ticari heyetler bazında yoğun çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Geleneksel Rusya ve AB pazarlarına alternatif olarak Kanada, ABD, Çin, Güney Kore ve Japonya mercek altına alınmıştır. Ayrıca Kamerun'un ve kalabalık nüfusu ile Afrika'nın yükselen ekonomisi Nijerya'nın ihracatımız açısından potansiyeli bulunmaktadır.

Bununla birlikte, Türk markalarının, en çok mağazasının bulunduğu ve yatırım yaptığı ülkelerden biri olan Rusya ile ilişkilerin normalleşmesi adına 2016 yılında çalışmalar yürütülmüştür. 2016

yılı Ağustos ayında Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ile Rusya Devlet Başkanı Viladimir Putin arasında gerçekleştirilen görüşme önemli bir adım olmuştur.

Sektörlerin sürdürülebilir kalınmasında çevre kilit noktada yer almaktadır. Artan seragazi emisyonları sebebiyle oluşan iklim değişikliği konusu gündemden düşmemekte, konuyla ilgili küresel müzakereler devam etmektedir. İlk olarak 1992 yılında, hükümetler Rio de Janeiro'da buluşmuş ve Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ni oluşturmuşlardır. 1997 yılında Kyoto Protokolü ile gelişmiş ülkelerin emisyon indirim hedefleri kararlaştırılmış ancak Çin ve Güney Kore gibi gelişmekte olan ülkelere hedef verilmemiştir. Küresel emisyonların % 55'ini temsil eden ülkeler Protokolü onaylayana dek yürürlüğe girememiş ancak 2004 yılı sonlarında Rusya'nın anlaşmayı kabul etmesiyle gerekli ağırlık oluşmuş ve yürürlüğe girmiştir (ABD, Kyoto protokolünün dışında kalmıştır). BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin bir alt anlaşması niteliğinde olan Kyoto Protokolünden sonra 2009 Kopenhag Konferansı gerçekleştirilmiş, gelişmiş ve gelişmekte olan büyük ülkelerin tamamı ilk defa sera gazı emisyonlarını sınırlamayı kabul etmiştir.

Uzun soluklu bir geçmişin ardından 30 Kasım - 11 Aralık 2015 tarihleri arasında Fransa'nın başkenti Paris'te düzenlenen İklim Değişikliği Konferansı'nda iklim değişikliğinin önlenmesi için üzerinde müzakere yürütülen metinde anlaşma sağlanmış ve anlaşma metninde; küresel ortalama sıcaklık artışının 1,5 ile 2 derece arasında sınırlandırılması, sera gazları emisyonunu azaltan çevreci ve sürdürülebilir ekonomilerin desteklenmesi gibi maddeler ön plana çıkmıştır. (2017 yılında ABD yönetimi, Paris İklim Değişikliği Anlaşması'ndan çekildiğini ve bu kararın Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne iletileceğini duyurmuştur.)

Sürdürülebilirliğin bir diğer ayağı da hammadde teminidir. 2011-2014 yılları arasında yüksek pamuk üretimi, özellikle Çin'de stokların birikmesine katkıda bulunmuştur. Fiyatlar düşük seyredince, çiftçilerin alternatif ürünlere yönelimi artmıştır. Son iki yılda ise (2015-2016) dünya pamuk tüketimi üretimi geçmiş ve aradaki fark stoklardan karşılanmıştır. Çin ve Hindistan'ın en büyük üretici ve tüketici olması pamuk pazarının ne denli konsantre olduğunu göstermektedir. ABD, Hindistan ve Brezilya dünya pamuk ihracatının %60'ını gerçekleştirmektedir. Yalnızca organik pamuk üretimi dikkate alındığında ise ülkemiz, Hindistan'dan sonra ikinci büyük organik pamuk üreticisi konumundadır. Ülkemiz tekstil sektörü, tükettiği pamuğun yarıya yakını, yurtdışında yeterli miktarda üretim olmadığından ithal etmektedir.

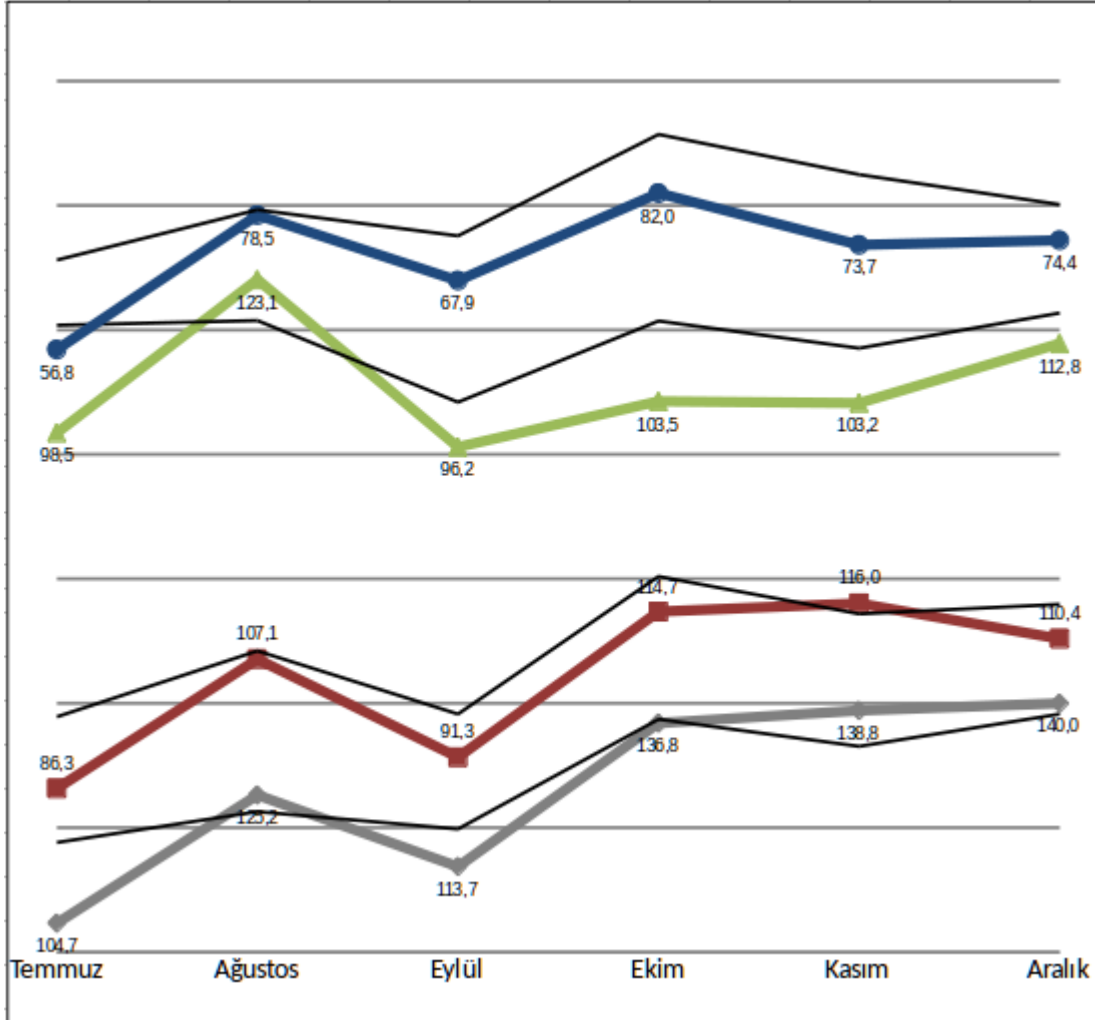
Yaşanan bir diğer önemli gelişme de Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 26 Şubat 2016 tarihli ve 29636 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmasıdır. Kanun ile tasarım merkezleri, Ar-Ge merkezlerinin yararlandığı her türlü destek ve muafiyetten yararlanabilecektir. Mevzuatta yapılan değişikliklere yönelik bazı alt başlıklar;

- 5746 sayılı Kanun kapsamına tasarım personeli dahil edilmiş ve doktora, yüksek lisans ve lisans mezunları için farklı oranlarda gelir vergisi istisnası getirilmiştir.
- Siparişe dayalı olarak yürütülen Ar-Ge veya tasarım faaliyetleri, teknoloji geliştirme bölgelerinde yapılan tasarım faaliyetleri destek kapsamına alınmıştır.
- Ar-Ge ve tasarım personelinin daha esnek çalışmasına olanak sağlanmıştır.
- Ar-Ge, tasarım ve yazılım personelinin yüksek lisans ve doktora geçirdiği sürelerin gelir vergisi stopajı kapsamında değerlendirilmesi için Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

2.2. Sektörlerin Üretim Endeksi Değerlendirmesi

2016 yılı ikinci altı aylık döneminde THD üretim endeksleri ortalamaları imalat sanayi ortalamasının altındadır. Ayrıca tekstil, hazır giyim ve deri ürünleri sektörlerinde üretim endeksi 6 aylık ortalaması 2015 yılının aynı dönemine oranla düşüş göstermiştir.

Şekil 15- Aylara Göre Üretim Endeksleri (2010=100)

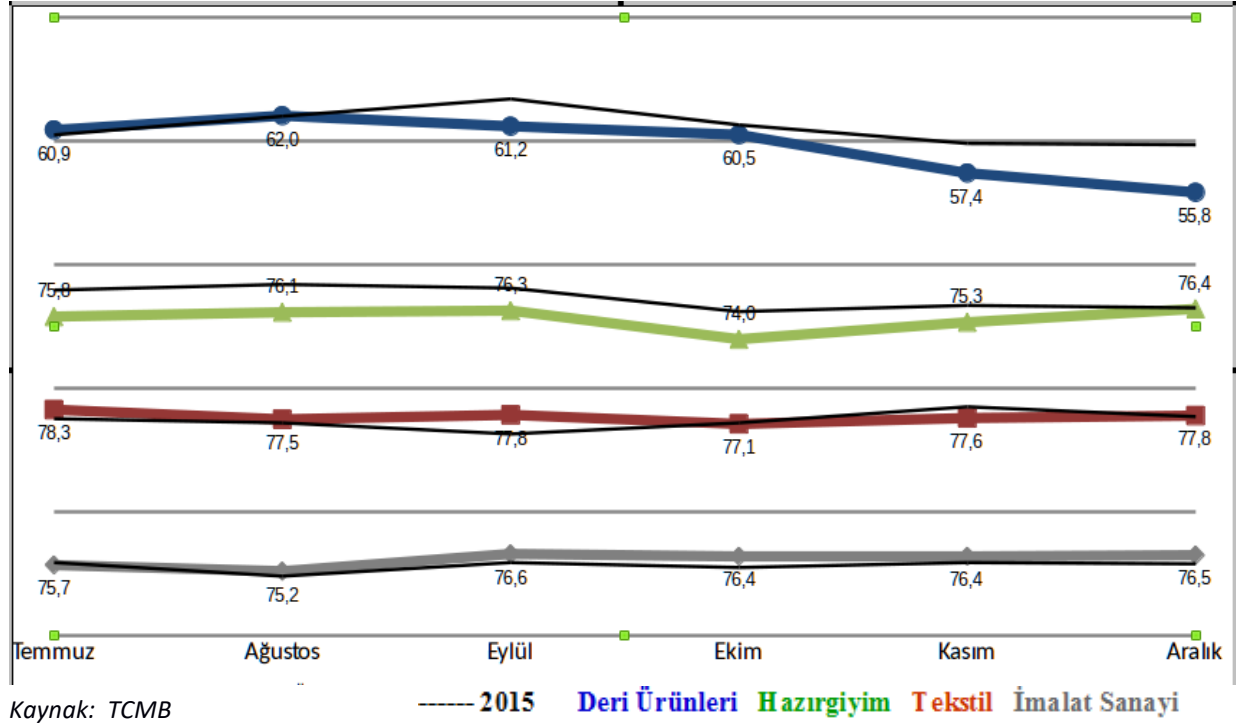
Kaynak: TÜİK

----- 2015 Deri Ürünleri Hazır giyim Tekstil İmalat Sanayi

2.3. Sektörlerin Kapasite Kullanım Oranı Değerlendirmesi

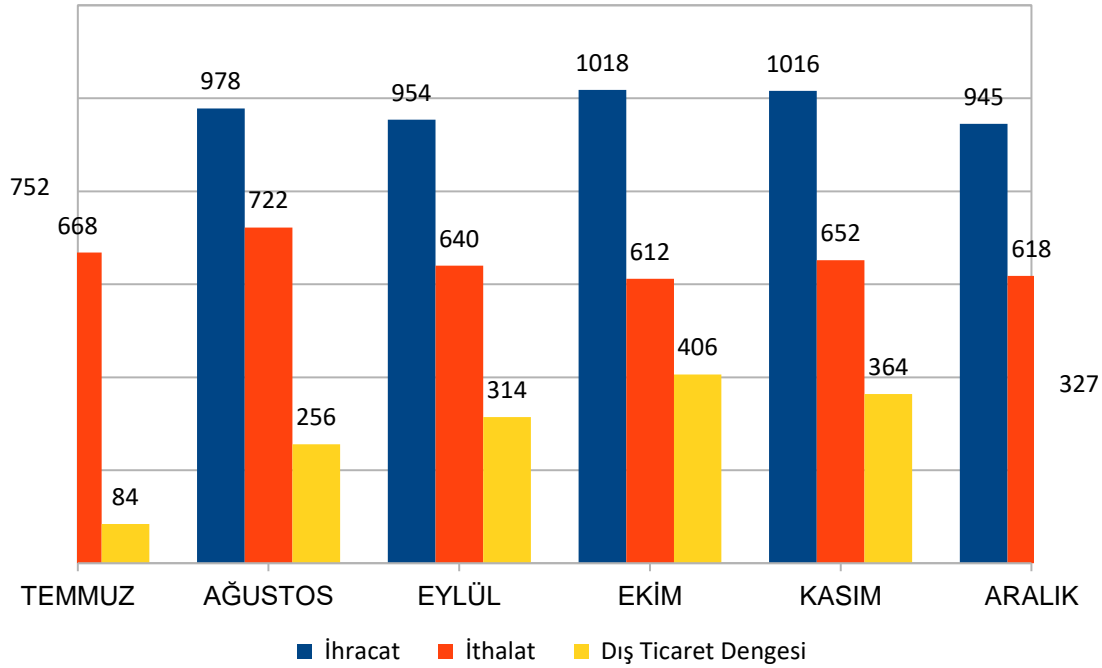
2016 yılı ikinci altı aylık döneminde tekstil sektörü kapasite kullanım oranı 2015 yılı aynı dönemine oranla yükselmiş, hazır giyim ve deri ürünleri kapasite kullanım oranları düşüş göstermiştir. Tekstil sektöründe imalat sanayi ortalamasının üzerinde, hazır giyim ve deri ürünleri sektörlerinde ise imalat sanayi ortalamasının altında bir seyir gözlenmektedir.

Şekil 16 - Aylara Göre Kapasite Kullanım Oranı (%)

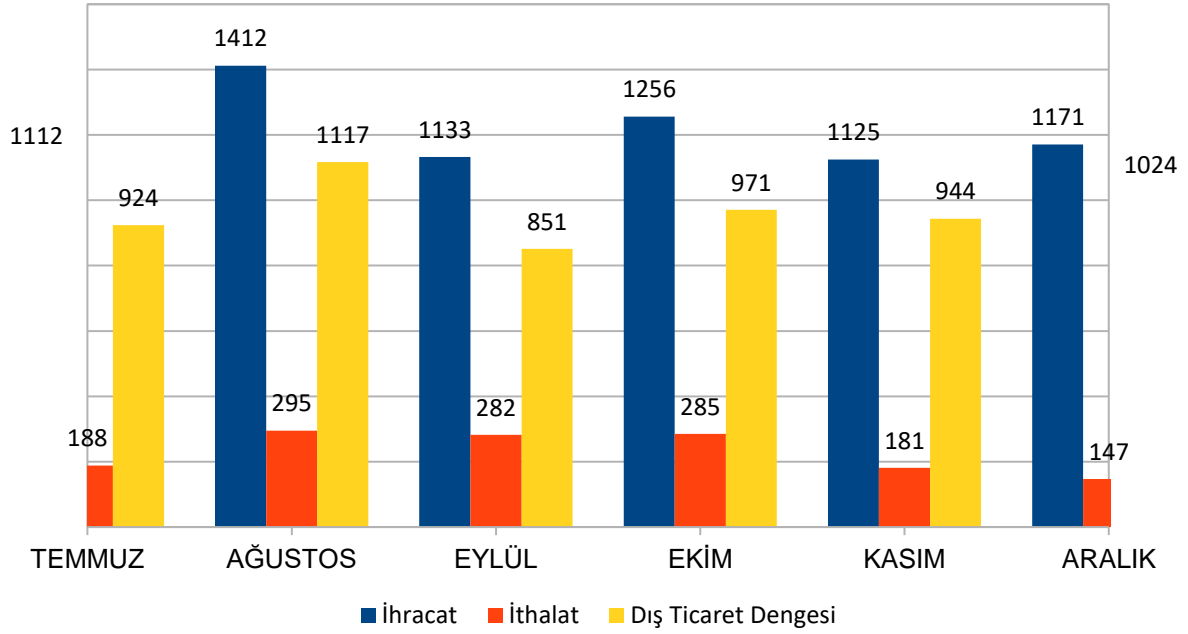

2.4. Sektörlerin İhracat ve İthalat Değerlendirmesi

Şekil 17 - Aylar İtibariyle Tekstil Dış Ticareti (milyon dolar)

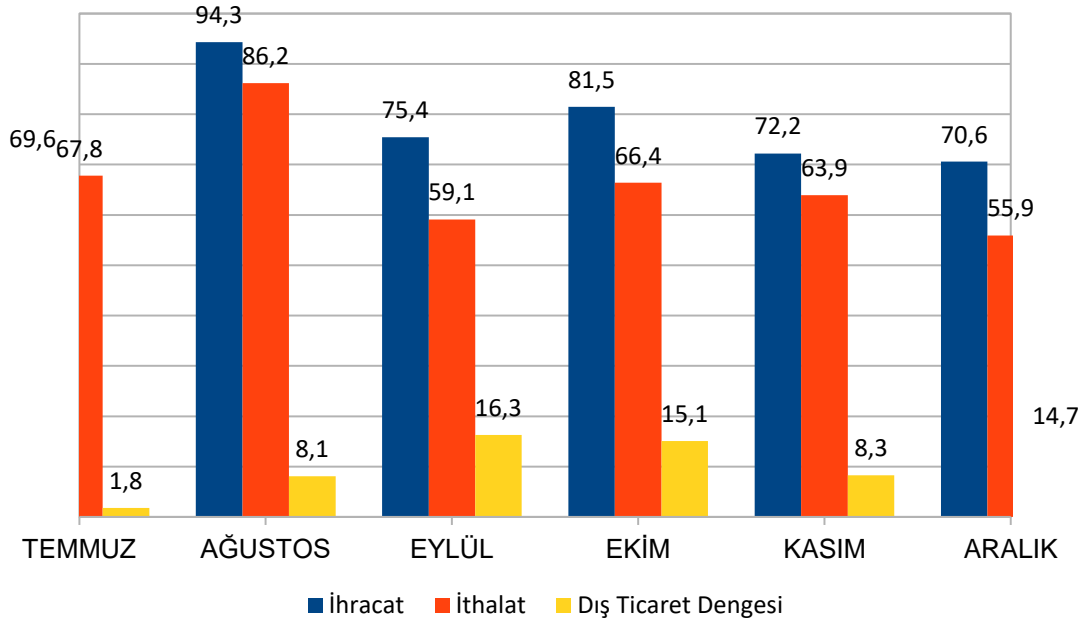

Şekil 18 - Aylar İtibariyle Hazırgiyim Dış Ticareti (milyon dolar)

Kaynak: TÜİK

Şekil 19 - Aylar İtibariyle Deri Ürünleri Dış Ticareti (milyon dolar)

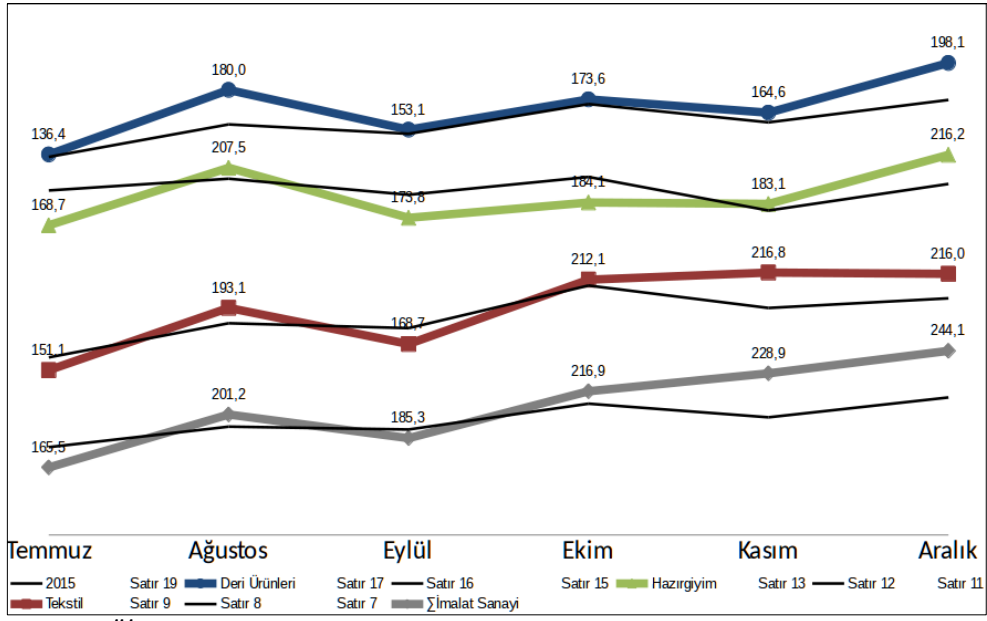

Kaynak: TÜİK

2.5.Sektörlerin Ciro Endeksi Değerlendirmesi

Tekstil ve deri ürünleri sektörlerinde 2016 yılı ikinci yarısında, bir önceki yılın aynı dönemine oranla artış görülmekte, hazır giyim sektöründe ise düşüş gözlenmektedir. Global ekonomideki genel seyir ve uygulanan para politikaları cirolar üzerinde etkili olmaktadır.

Şekil 20 - Aylar itibariyle Ciro Endeksi (2010=100)

Kaynak: TÜİK

KAYNAKÇA

- Avrupa-Akdeniz Bölgesinde Tekstil ve Hazırgiyim Değer Zincirinde Dijital Entegrasyon, Enerji ve Kaynak Verimliliği Konusunda Fırsatlar Konferansı, 27-28 Nisan 2015 Polonya/Krakov
- ITC Trademap
- TCMB Finansal İstikrar Raporu Kasım 2016 Sayı 23
- TÜİK Veri Tabanı
- SGK Aylık İstatistik Bültenleri, İşyeri ve Sigortalılara Ait İstatistikler
- TCMB Reel Sektör Verileri Kapasite Kullanım Oranı Raporları
- Yıllık Uluslararası Tekstil Makineleri Sevkiyatı İstatistikleri 2015 (Annual International Textile Machinery Shipment Statistics, Released by International Textile Manufacturers Federation 2015)
- TİM İl ve Sektör Bazında Rakamlar
- SGK Yıllık İstatistik Bültenleri, İllere Göre Dağılım
- TOBB Sanayi Enventeri Üretici Dağılımı İstatistikleri
- ÖKSÜZ, Arif (2008), Tekstil Sektöründe Ürün Maliyetinin Hesaplanması ve Maliyet Kontrolü. Yüksek Lisans Projesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri İstatistikleri
- TEDAŞ verileri
- World Textile Information Network (newsletters@wtin.com)-ITMF publishes international textile machinery shipments stats , By Andy Rhodes 25 May 2017
- Dünya Bankası Veri Tabanı <http://data.worldbank.org/topic/science-and-technology>
- 2023 Türkiye İhracat Stratejisinin Uygulamaya Aktarılması ve Sektörel Kırılımı-TİM (revize rakamlardır)
- Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)
- Türkiye Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2015-2018)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Haber Bültenleri
- <http://www.ormegiyim.com> portalı
- <http://www.ormegiyim.com> 02/06/2016 Cotton USA'dan Dünya Pamuk Pazarına Bakış
- TTSİS Tekstil İşveren Dergisi Sayı 429 Nisan 2017
- Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Organik Pamuk Üretiminin ve Sanayide Kullanımının Artırılması İstişare Çalıştayı Raporu, 18/03/2014
- Dokuz Sütun, Sayfa 6, 30/10/2014, Türkiye'de İyi Pamuk Üretimi Yaygınlaşıyor

- Dünya, Sayfa 12, 26/06/2015, Tekstil Mükemmeliyet Merkezi Kurulacak
- Dünya, Sayfa 16, 13/05/2015, Teknik Tekstiller Araştırma ve Uygulama Merkezi Projesi İmzalandı
- <http://www.hurriyet.com.tr> Tekstilde Kimlerle Rekabet Ediyoruz
- Dünya,07/08/2015, Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nde Yatırımların Önü Açıldı
- Milat, 07/09/2015, Çay Atıklarından Tekstil Boyası Üretildi
- Hürriyet, 21/11/2014, Cari Açığın İlacı Tekstil Dosyası
- Dünya, 06/04/2015, Hafifleten Teknolojiler
- Yeşil Gazete, 02/07/2015, Paris İklim Zirvesi Hakkında Bilmeniz Gereken Her şey
- Dünya 21/03/2017 Sayfa 6 Alev İletmez Özellik Kazanan Keçeyle 2 Milyon Dolar İhracat